

Eski Türk Edebiyatı Alanında Yapılan Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri Üzerine, 1922–2005*

Hatice AYNUR*

BİR AKADEMİK disiplinin bilimsel varlığını gösteren en önemli unsurlardan biri -belki de birincisi- hangi düzeyde olursa olsun o alanla ilgili olarak üniversitelerde hazırlanan tezlerdir.¹ Herhangi bir bilgi alanı, ancak üniversitelerde hazırlanan tezlerle birlikte kendi içinde bir gelenek oluşturmaya, sistematik şekilde bir istikrar ve birikim kazanmaya ve nihayet bilimsel bir disiplin olma özelliği elde etmeye başlar. Sosyal bilimler için de, fen bilimleri için de aynı durum geçerlidir.

Dârülfünûn'un programları incelendiğinde çeşitli adlar altında edebiyatla ilgili derslerin yer alması, doğal olarak üniversite düzeyinde Eski Türk Edebiyatının varlığının ilk olarak derslerle ortaya çıktığını göstermektedir.²

Ali Nihad Tarlan'ın (1898-1978), "İslam Edebiyatında Leyla ve Mecnun Mesnevisi" adıyla 1922'de tamamladığı tezi, bu alanın bir disipline dönüşmesini sağlaması yanı sıra alanın bilimsel birikiminin temellerini atar. Ayrıca, Ali Nihad Tarlan, Türkiye'de ilk edebiyat doktoru unvanını alan kişi olur.

Ali Nihad Tarlan'la birlikte Eski Türk edebiyatı çalışmalarının üniversite düzeyinde bilimsel nitelik ve saygınlık kazanmasını sağlayan diğer önemli kişi

* Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

1 Bu makaleyi baştan sona okuyup belirli noktalara dikkat çekip önerilerde bulunan değerli meslektaşım Ali Emre Özyıldırım ile sevgili Barış Karacasu ve Hümeyra Zerdecî'ye; ekleri hazırlarken ihtiyaç duyduğum kimi bilgileri sağlamamda yardımlarını esirgemeyen değerli meslektaşlarım İsmail Güleç, İsmail Hakkı Aksoyak, Müjgan Çakır ve Nihat Öztörak'a teşekkürlerimi sunarım.

2 Celile Eren Arğıt'ın tezinde Dârülfünûn'daki edebiyat derslerinin gelişimi ile ilgili şu bilgiler yer alır: 1870 Dârülfünûn ders programında edebiyat ve kitabet haftada 5 saat; 1871'de Türk edebiyatı haftada 3 saattir. 1876-1877'de ise Arap, Latin, Yunan dil ve edebiyatlarına ait dersler olmakla birlikte, Osmanlı edebiyatı ve tarihine ait bir ders, programda bu- ❖

Fuad Köprülü'dür (1890-1966). Köprülü, Eski Türk Edebiyatıyla ilgili yazdığı kitap ve makalelerinin yanı sıra bunları yazarken uyguladığı bilimsel yaklaşımla Türkoloji'nin diğer alanlarında olduğu gibi bu alanın da en önemli kurucularından biri olma vasfını kazanır.³

Hem Köprülü'nün, hem de Tarlan'ın çalışma, usûl ve yaklaşımlarının Eski Türk Edebiyatı çalışmalarının şekillenmesinde etkili iki gelenek olduğu, her türden çalışmada bugün de gözlemlenen bir durumdur. Tarlan, Eski Türk Edebiyatı çalışmalarında tenkitli metin neşrinin ve metin incelemelerinin kurucusu olurken, Köprülü edebiyat tarihi yazımının temellerini atmıştır. O, edebiyat tarihinin yazılmasını edebî eser ile şahsiyetlerin tarihinin yazılmasıyla sınırlamamış, bir ulusun, medeniyetin, zihniyetin ve kültürün edebiyatının yazılması yaklaşımının kurucusu olmuştur.

Tezler ve İlgili Diğer Konular Üzerine Genel Değerlendirmeler

Üniversitelerde hazırlanmış tezleri değerlendirirken hem bu konudaki farklı gelenekleri ve alışkanlıkları, hem de konuyla ilgili kanun ve yönetmeliklere dayalı düzenlemeleri dikkate almak gerekmektedir. 1982 YÖK düzenlenmesine kadar Türk üniversite geleneğinde dört düzeyde tez yapıldığı görülmektedir. Birinci gruba öğrencilerin mezun olurken hazırladıkları lisans/mezuniyet, ikinci gruba doktora, üçüncü gruba doçentlik, dördüncü gruba ise profesörlük tezleri girmektedir. Her bir tez düzeyinde neyin, nasıl ve ne sürede yapılacağını bu alanın yazılı ve yazılı olmayan kuralları belirlemekteydi. 1982'de yapılan düzenlemeler Türk üniversitelerinde her düzeydeki tez çalışmalarına büyük değişiklikler getirmiştir. Lisans tezi hazırlanması zorunluluğu ortadan kalkmış, o güne kadar az sayıda Türk üniversitesinde bulunan (ODTÜ, Hacettepe, Ankara Üniversitesi) Yüksek Lisans programı bütün alanlar için zorunlu hale getirilerek bu programı tamamlama Doktora aşamasının önkoşuluna dönüşmüş-

lunmamaktadır. 1321/1905'te Dârülfünûn Edebiyat Şubesinde (2 senelik) 1. ve 2. sınıfta Edebiyat-ı Osmaniyye (1 saat); Dârülfünûn 1908'de, 1., 2. ve 3. senelerde Edebiyat-ı Türkiye (2 saat); Dârülfünûn 1325/1909'da Kavaid-i Edebiyye (Mehmed Akif Ersoy); Dârülfünûn-ı Ulûm-ı Edebiyye Şubesi 1329/1913'te Edebiyat-ı Türkiye (6 saat), Tarih-i Edebiyat-ı Türkiye (6 saat), Kavaid-i Edebiyye (Mehmed Akif Ersoy); 1334-1335/1919-1920 Dârülfünûn Talebe Rehberi'nde Türk Edebiyatı Tarihi, Asar-ı Edebiyye Tedkikatı; 1335-1336/1919-1920 Dârülfünûn Talebe Rehberi'de Türk Edebiyatı Tarihi, Şerh-i Mütûn; 1337-1338/1921-1922 Dârülfünûn Talebe Rehberi'de Türk Edebiyatı Tarihi. Bak. "Tanzimattan Sonra Türk Edebiyatı Eğitimi ve Öğretimi: 1839-1923", Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2004, s. 38 ve 96. Derslerin içeriği, işlenişi ve ders veren hocaların kimler olduğu müstakil çalışma isteyen bir konudur.

3 Yaşamı ve eserleri için bak. Şerif Hulûsî Sayman, *O. Prof. Dr. Fuad Köprülü'nün Yazıları İçin Bir Bibliyografya: 1913-1934*, İstanbul: Burhaneddin Matbaası, 1934 (2. bs., İstanbul: Muallim Ahmet Halit Kitabevi, 1940); "Fuad Köprülü'nün ilmî neşriyatı", *Fuad Köprülü Armağanı*, Ankara: Ankara Üniversitesi, 1953, s. xxv-lıii; Fevziye Abdullah Tansel, "Memleketin Acı Kaybı: Prof. Dr. Fuad Köprülü", *Belleten*, 1966, sy. 120, s. 621-36.

tür.⁴ Ayrıca, mezuniyet tezi yaptırma öğrenci sayısının artışıyla birlikte yavaş yavaş ortadan kalkmış ya da bitirme ödevi hazırlamaya dönüşmüştür. Doktora tezi hazırlama 1982 Üniversiteler Kanununda önemini korumuş ancak doçentlik ve profesörlük tezi hazırlama zorunluluğu kaldırılarak bunların yerine geçebilecek başka yayın/proje kategorileri oluşturulmuştur. Bu söylenenlerden anlaşılacağı üzere 1922-2005 yılı arası Eski Türk edebiyatı alanında yapılan tezler düzey olarak beşe ayrılmaktadır:

1. *Lisans tezleri*: Bu makalede değerlendirilmeye alınmamıştır.⁵
2. *Yüksek lisans tezleri*: Değerlendirme kapsamına alınmıştır.
3. *Doktora tezleri*: 1922’de Ali Nihad Tarlan’ın hazırladığı ilk tezden başlayarak 2005’e kadar hazırlanmış olan tezler bu makalede değerlendirmeye alınmıştır.
4. *Doçentlik tezleri*: Bu çalışmanın temel inceleme konularından biri olmakla birlikte bu konuyla ilgili elde bulunan malzemenin kısa bir değerlendirmesi yapılacaktır.
5. *Profesörlük tezleri*: Alanda yapılan profesörlük tezlerinin bir dökümü henüz yoktur. Bu konudaki bilgilerin bir an evvel toplanıp yazıya geçirilmesinin yanı sıra bu tezlerin alana katkıları üzerine değerlendirmeler yapılmasına ihtiyacı vardır.⁶

Bu makalede, 1922–2005 yılları arasında üniversitelerde Eski Türk Edebiyatı alanında yapılmış olan Yüksek Lisans, Doktora ve Doçentlik tezlerinin bir değerlendirmesinin yapılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda *Üniversitelerde Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları: Tezler, Yayınlar, Haberler, Toplu Sayı 1990–2005* adlı çalışmanın konuyla ilgili bilgilerinden yararlanılmıştır. Adı geçen çalışmada konuyla ilgili bilgilerin tam bir bibliyografik dökümü olduğu için burada tekrara gitmekten kaçınılmış; gerektiği ölçüde kişi, eser adlarına ve

4 Türk üniversitelerindeki tez hazırlamanın tarihsel gelişimi üzerine toplu bir değerlendirmeye ulaşılmadığı için buradaki değerlendirmeler makaleye konu olan alana ait verilerden yola çıkarak yapılmaktadır.

5 Lisans tezlerine yer verilmemesinin en önemli nedeni, bu makalede yapılan değerlendirmelere kaynak olan *Üniversitelerde Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları: Tezler, Yayınlar, Haberler, Toplu Sayı 1990–2005* adlı eserin yüksek lisans ve doktora tezlerini kapsamasıdır. Farklı üniversitelerde yapılan lisans tezlerine ait dökümler, farklı biçimlerde, zamanlarda ve yerlerde yayımlanmış olmakla birlikte bu dökümler lisans tezleriyle ilgili bir değerlendirme yapmada yetersiz kalmaktadır. Ancak, bu tezlerin pek çoğunun bilimsel değerinin bugün yapılan birçok Yüksek Lisans ve Doktora tezlerinden daha yüksek olduğunu eklemek gerekir. Ayrıca, yapıldığı dönemin bilimsel birikimini ve yaklaşımını temsil etmesi bakımından önem taşıyan bu tezlerin, bir an evvel değerlendirilmesi gerektiği ortadadır. Bitirme tezlerinin olası değeri ile bunlara verilmeyen değer ile ilgili olarak bkz. Barış Karacasu, “SEKA’ya Giden Hangi Tez?”, *Toplum ve Bilim*, Bahar 2005, sy. 103, s. 266–274.

6 Akademik yaşamın çeşitli aşamaları için yapılan çalışmalar basılırken çalışmanın niçin yapıldığına dair bilgi baskıda çoğunlukla verilmemektedir. Çalışmayı yapan ile çevresindeki küçük bir grubun bildiği bu bilgi, yazıya dökülmediği takdirde bir süre sonra unutulacaktır.

çalışmayla ilgili bilgilere değinilmiş, tam künye için söz konusu çalışmaya gönderme yapılmıştır.

Makalede yapılan değerlendirmeler, adı geçen çalışmaya dayanılarak hazırlanan ve bu makalenin sonunda yer alan tabloların sunduğu verilere dayanmaktadır. Ancak burada şunu da eklemek gerekir; söz konusu çalışmanın konuyla ilgili tüm literatürü kapsadığına dair bir iddiası yoktur. Gözden kaçan ekler ve farkında olmadan yapılan yanlışlıklar söz konusu olabilir.

Belirtilmesi gereken bir nokta, Türk Dili, Yeni Türk Edebiyatı, Halk Edebiyatı, Fars Dili ve Edebiyatı, Arap Dili ve Edebiyatı, Tasavvuf Edebiyatı, İslâmî Edebiyat, Tarih ve Türk Musikisi gibi bölüm ve anabilim dallarında yapılan kimi tezlerin adı geçen çalışmada yer almasına rağmen buradaki değerlendirmeye alınmadığıdır. Osmanlı döneminin edebî şahsiyetleri ile ürettikleri metinlerin ortaya konulması esas alındığında, bu alanlarda yapılan çalışmaların bibliyografyaya alınması gerekmektedir.⁷ Böylece Osmanlı döneminin edebî şahsiyetleriyle birlikte metinlerinin bir tablosunu ortaya çıkarmak mümkün olabilecektir. Ancak, bu makalede Eski Türk Edebiyatı alanında yardımcı doçent, doçent ve profesör olanların yaptıkları ve yaptırdıkları tezleri esas alarak alanın gelişim ve dönüşüm haritasının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.⁸

1980'e Kadar Olan Tarihsel Gelişim

Ali Nihad Tarlan'ın Tezleri

Tarlan'ın erken dönem çalışmaları arasında yer alan üç eseri ("İslam Edebiyatında Leyla ve Mecnun Mesnevisi," 1922; *Şeyhi Divanını Tedkik*, 1934-1936; *Hayali Bey Divanı*, 1945), Eski Türk edebiyatı alanındaki tarihsel birikim ile metodolojik yaklaşımların oluşumuna öncülük etmiştir. Bu çalışmalar, tez düzeyindeki çalışmalarda konu seçiminin yanı sıra konuların nasıl ele alınması gerektiği üzerinde kalıcı ve yönlendirici etkiler yapmıştır.

Tarlan'a, daha önce de değinildiği üzere ilk edebiyat doktoru olma unvanını kazandıran "İslam Edebiyatında Leyla ve Mecnun Mesnevisi" adlı tezinde dikkat çeken noktalar şöyle sıralanabilir:⁹

1. Konu, bir edebî araştırma perspektifi ve yöntemi içinde ele alınır. Önce tezin konusu tanıtılarak çerçevesi çizilmiş ardından konuyla ilgili yazma kaynaklara gidilip tarihsel dönemin bilgi düzeyi temel alınarak değerlendirme

7 Örneğin Revânî'nin *İşretnâme*'si üzerine yapılan 3 Yüksek Lisans tezinin ikisi Türk Dili alanında yapılmıştır.

8 2006 yılı itibarıyla Eski Türk Edebiyatı alanının Profesör ve Doçentlerinin adlarını içeren bir listesi için şu kaynağa bakılabilir: Muhsin Macit, "Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları", *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Mustafa İsen vd. (haz.), 4. bs., Ankara: Grafiker Yayınları, 2006, s. 341-342. Buradaki döküme göre, 41 profesör ile 17 doçent bulunmaktadır. Ayrıca bkz. Ek-6.

9 Ekteki örnek sayfalarından da anlaşılacağı üzere tez elle Arap harfleri ile yazılmıştır.

yapılmıştır. Konu ve incelenen metinlerle ilgili olarak kaynakların söylediği veya verdiği bilgilerin aktarılmasıyla yetinmek yerine kapsamlı bir inceleme ile değerlendirme yapılarak ele alınan konuyla ilgili bir sonuca ulaşılır. Bir soruyla konuya yaklaşıldığı için de Leyla ve Mecnun mesnevileri tarihsel bir perspektife oturtulur ve bu mesneviler edebiyat tarihindeki yerlerine yerleştirilir. Dipnotlarda kaynak, bilgi verilmiş ve açıklamalara gidilmiştir.

2. Leylâ ve Mecnun hikayesinin Arap, İran ve Türk edebiyatındaki tarihsel gelişimi ile bu hikâyeyi her üç edebiyatta da yazan bazı şairler ve eserleri tanıtılmıştır. Leylâ ve Mecnûn hikâyesine yenilik ve farklılık getiren eserlerdeki özellikler maddeler halinde ortaya konulmuştur. Dolayısıyla üç dilin edebiyatında bu hikâyenin karşılaştırması yapılmıştır.
3. Fuzûlî'nin Leylâ ve Mecnûn'unu "şaheser" olarak tanımlayan Tarlan, bu esere bir bölüm ayırarak tanıtıp değerlendirmiştir.

Tarlan'ın tezine bakıldığında bugünkü anlamda tezin üzerinde danışman adı yoktur ve önsözde kimseye teşekkür edilmemiştir. Ancak, tez çalışması sırasında Ömer Ferid Kam(1864-1944), Ali Ekrem Bolayır (1867-1937)'in onu yönlendirdiği Doç. Dr. Gönül A. Tekin'e dayanarak söyleyebiliriz.¹⁰

Tarlan'ın 1933'te Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne "Şeyhi Divanını Tedkik" adlı eserini hazırladıktan sonra Metinler Şerhi Doçenti olarak atanır.¹¹ 1934-1936'da ilk kez yayınlanan bu eser, alandaki ilk doçentlik çalışması olarak kabul edilir. Tarlan, bu çalışmada da ele aldığı konuyu Arap ve İran edebiyatlarıyla karşılaştırarak inceler.

1941'de profesörlüğe atanan Ali Nihad Tarlan'ın, profesörlük tezi sunup sunmadığına dair elde bilgi bulunmamaktadır. Ataması, o dönem yaygın olan adayın tüm çalışmalarına bakılarak yapılan bir değerlendirme sonucu da gerçekleşmiş olabilir.¹²

1980'lere Kadar Yapılan Doktora Tezleri Üstüne

1922'de tamamlanan ilk tezden sonra Abdülkadir Karahan tarafından Fuzûlî üzerine hazırlanan ikinci tezin tamamlanma tarihi 1944'tür. 1945'te tamamlanan iki tez vardır. Bunlardan Selim Refik Refioğlu tarafından yapılan tezin konusu Fuzûlî, Abdürresûl (Hayyampur) Tahbazzade'ninki ise Türk ve İran edebiyatlarında Yusuf u Züleyha mesnevileridir.¹³ Alandaki beşinci ve altıncı doktora tezleri Ankara Üniversitesi'nde hazırlanmıştır. Hasibe Mazıoğlu, Türk

10 Bu bilgiyi benimle paylaştığı için sevgili Gönül Tekin hocaya teşekkür ederim.

11 Amil Çelebioğlu, *Ali Nihad Tarlan*, Ankara: Kültür Bakanlığı, 1989, s. 8.

12 1945'te basılan *Hayali Bey Divanı* adlı kitabının profesörlük tezi olma ihtimali düşünülebilir.

13 Tahbazzade'nin tezinin bir nüshasını kütüphanelerde bulamadığımdan bu tezin, Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde yapılma ihtimali olup olmadığına dair yaptığım araştırmalar şimdilik bir sonuca ulaşamadı.

ve İran edebiyatının iki önemli şairini (Fuzûlî ve Hâfız) karşılaştıran tezini 1951'de; Müjgan Cunbur, Gülşehrî ve *Mantıku't-tayr* üzerine ilk metin çalışması olan tezini 1952'de tamamlamıştır. Bu iki teze danışmanlık yapan iki hocası bulunmaktadır: Necmettin Halil Onan (1902-1968), Necati Lugal (1878-1964). Yedinci tez, 1953'te İstanbul Üniversitesi'nde Halide Dolu tarafından Yusûf hikâyesi üzerine yapılmıştır. Sekizinci tez, Ankara Üniversitesi'nde Seyyid Naimüddin tarafından Nef'î ve Fars şiiri üstüne 1953'te gerçekleştirilir.¹⁴ Dokuzuncu tez, bir yıl sonra 1954'te Sedit Yüksel tarafından Şeyh Galib üstüne yapılır. Yedi yıllık bir aradan sonra onuncu tez 1961'de Aşık Paşa'da tasavvuf konusuyla Ali Alparslan tarafından tamamlanır. Bu 10 tezin ilk göze çarpan özelliği sadece 1 tanesinin metin neşri olup diğerlerinin belirli konuları işlemleridir. Tezlerden üç tanesi Fuzûlî, iki tanesi Yusuf ile Züleyha, diğerleri de Türk edebiyatının önemli şahsiyet ve konuları üzerinedir. Bu durum çok şaşırtıcı değildir. Zira o dönemde dünyada ve Türkiye'de ulusal edebiyatların şaheserlerini, önemli şahsiyet ve konularını ortaya çıkarmak edebiyat çalışmalarının en öncelikli konularından biridir. Doktor unvanını alan bu on kişiden beşi üniversitelerde görevli olarak akademik yaşama devam etmişlerdir.

1922–1960 yılları arasında yapılan tez sayısı 9, 60'lı yıllarda ise 6'dır. 60'lı yıllarda Atatürk Üniversitesi'nin kuruluşuyla birlikte üniversite sayısı 3'e çıkmıştır. 70'li yıllarda ise 7 Doktora tezi tamamlanmıştır.

1980'lerden Sonra Yapılan Doktora Tezleri Üstüne

1980'li yıllarda YÖK'ün kuruluşu ve üniversite sayısının artışıyla birlikte Doktora tezleriyle ilgili erken dönem kapanmış, yeni oluşum ve dinamikler devreye girmiştir. 1980'e kadar toplam 22 tez söz konusu iken 1980–1990 arası yapılan Doktora tezi sayısının 42'i olduğunu belirtmek, bu yeni durumun ilk ipucunu verebilir.

Yukarıda belirtildiği üzere 1980'li yıllarda 42, 1990'lı yıllarda 127, 2000-2005 arası ise 51 Doktora tezi Türk üniversitelerinde tamamlanmıştır. 2004 yılı itibarıyla devam eden Doktora tezi sayısı ise 52'dir. Bugün Türkiye'de 20 üniversitede Eski Türk Edebiyatı alanında Doktora programı yürütülmektedir.

Doçentlik Tezleri Üstüne

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 1982'de yürürlüğe girmesine kadar sürdürülen doçentlik tezi uygulamasıyla bu tarihe kadar 20 doçentlik tezi hazırlanmıştır. Bu tarihten sonra, doçentlik tezi hazırlama zorunluluğu ortadan kalktığı için, sayısal bir değerlendirme yapılamamaktadır. Ancak akademik temayüller hemen ortadan kalkmadığı için akademik kariyerine eski sistem için-

¹⁴ Bu tezi de bizzat görme şansım olmadı. Tez danışmanı hakkında bir bilgiye de henüz ulaşamadım. Bundan dolayı Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde yapılmış olması ihtimalini burada belirtmek gerekir.

de başlamış olan kimi akademisyenlerin ismen adlandırmamakla birlikte doçentlik başvurusu için hazırladıkları eserlerini bu geleneğe uygun olarak hazırladıkları ve tanımladıkları görülmektedir. Bu tip çalışmalara örnek olarak Tahir Üzgör'ün 1983 tarihli *Divan Dübaceleri*¹⁵ adlı eseri verilebilir.

Daha önce vurgulandığı gibi ilk doçentlik tezi Ali Nihad Tarlan'ındır ("Şeyhi Divanını Tedkik", 1933). İkincisi 1952 tarihli olup Abdülkadir Karahan'a aittir ("Türk Edebiyatında Kırk Hadis: Toplama, Tercüme ve Şerhler"). Üçüncü tez 1955'te Hasibe Mazıoğlu ("Nedim'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik"), dördüncü tez Sedit Yüksel 1962'de ("XIV. Yüzyıl Mesnevîcilerinden Mehmed'in İşknamesi), beşinci tez 1967'de Ali Alparslan ("Cavidân-nâme'nin Nesimî'ye Tesiri"), altıncı tez 1969'da Haluk İpekten ("Türk Edebiyatında Edebi Muhitler"), yedinci tez 1975'te Mine Mengi ("Divan Şiirinde Hikemî Tarzın Temsilcisi Nâbî"), sekizinci tez aynı yılda Hamide Demirel ("Türk, İran Destanlarında Destan Unsurları ve Kahramanlarının Karşılaştırılması") tarafından hazırlanmıştır. 1982'ye kadar yapılan 20 doçentlik tezinde farklı konular seçilip incelenmiştir. 7 tanesi metin neşri odaklıdır. Diğer 13 tezde alanla ilgili bir tür, kavram veya şahıs inceleme ve değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Yüksek Lisans Tezleri Üstüne

2005 yılına kadar Eski Türk edebiyatı uzmanlarının yaptırdığı YÜKSEK LİSANS tezi sayısı 622 olup sürmekte olan 170 tezle birlikte toplam sayı 892'ye ulaşmaktadır.¹⁶

Eldeki bilgilere göre ilk Yüksek Lisans tezi 1975'de Cem Dilçin ("Ruhî-i Bağdadî'nin Kasideleri") tarafından yapılır.¹⁷ İkinci ve üçüncü tez 1977'de Nuran Tezcan (*Lâmi'î'nin Hayatı, Eserleri, Gûy u Çevgân Mesnevisi: İnceleme-Metin*) ile Adnan İnce (Salim Tezkiresi); (Şeyhülislam Yahya Divanı), dördüncü tez 1979'da Hasan Kavruk ("Şeyhülislam Yahya Divanı"), beşinci ve altıncı tez 1980'de Ayten Akmandor ("Divân-ı Münîrî") ve Hamit Dikmen ("Edirneli Mecdî Efendi: Şakâyık-ı Numâniye Çevirisi İndeksi") tarafından tamamlanır. Bu 6 tezin ortak özellikleri hepsinin Ankara Üniversitesi'nde yapılması ve Hasibe Mazıoğlu tarafından yönetilmeleridir. Yüksek Lisans tezi uygulamasına başlayan ikinci üniversite Hacettepe Üniversitesi olur. Amil Çelebioğlu'nun yönetiminde 1981'de Nejat Sefercioğlu ("Fuzulî Divanı'nda Sevginin Fizikî Yapısı ile

15 Makalede adı geçen tez ve kitap adlarının tam künyeleri için bak. *Üniversitelerde Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları...* Basılmamış tezler trnak içinde, kitap haline gelenler italik olarak gösterilmiştir.

16 Bu sayının içinde yeni kurulmakta olan üniversitelerde başka alan hocalarının yönettiği Eski Türk Edebiyatı tezleri de vardır. Burada ölçü, tezi yapan kişinin daha sonra bu alanda görev alması olmuştur.

17 Ankara Üniversitesi'nde Yüksek Lisans tezi hazırlamanın bu kadar erken bir tarihte başlamış olmasıyla ilgili gelişmeler üzerine yazılı bir kaynağa ulaşılamadığından burada sadece durum saptaması yapılmaktadır.

İlgili Özellikler”), Cemal Kurnaz (“Taşlıcalı Yahya Bey Divanı’nda Kozmik Unsurlar”) ve Rıdvan Özel (“Nev’i Divanı’nda Bitkiler”) Yüksek Lisans tezlerini tamamlarlar. Aynı yıl Mahmut Kaplan (Neşati Divanı) Ankara Üniversitesi’nde Yüksek Lisans tezini bitirir. Boğaziçi Üniversitesi üçüncü Yüksek Lisans programı açan üniversite olur ve 1983’te iki tez tamamlanır. 1984’te Gazi Üniversitesi’nde ve 1985’te Marmara Üniversitesi’nde tamamlanan Yüksek Lisans tezleriyle birlikte Yüksek Lisans programları hızla yaygınlık kazanmaya başlar.

Bugün eldeki 2005 yılına ait verilere göre 39’u devlet, 4’ü vakıf olmak üzere toplam 44 üniversitenin Yüksek Lisans programı bulunmaktadır.

Danışmanlar Üstüne

Ek 1’de görüldüğü üzere en çok tez yaptıran hocalar arasında ilk sırayı 19’u Doktora, 15’i Yüksek Lisans tezi olmak üzere toplam 34 tezle Ali Alparşlan almaktadır. İkinci sırada 31 tez yaptıran üç hoca bulunmaktadır: Abdulkerim Abdulkadiroğlu (9 Doktora, 22 Yüksek Lisans), Hasan Kavruk (10 Doktora, 21 Yüksek Lisans), Mustafa İsen (14 Doktora, 17 Yüksek Lisans). Üçüncü sırada 30 tezle Kemal Yavuz (9 Doktora, 21 Yüksek Lisans), dördüncü sırada 29 tezle Cihan Okuyucu (8 Doktora, 21 Yüksek Lisans) yer alır. Cemal Kurnaz 28 tezle (8 Doktora, 20 Yüksek Lisans), Hüseyin Ayan (15 Doktora, 12 Yüksek Lisans) ve Orhan Bilgin (12 Doktora, 15 Yüksek Lisans) 27 tez yönetmekle dikkat çekmektedir. Alana çok sayıda uzman yetiştiren bu hocaları, gerek üniversite gerekse üniversite dışında alanın şu andaki ve yakın gelecekteki şekillenmesi üzerinde en etkili olan isimler olarak kabul etmek mümkündür.¹⁸ Tabii ki tez danışmanlığı yapan, öğrenci yetiştiren her hoca, alanın gelişimine, dönüşümüne katkıda bulunmaktadır. Ancak çok sayıda tez yaptıran hocalara göre etkilerinin sınırlı kaldığı aşikârdır.

Ayrıca, Doktora programı olmayan bölümlerin –özellikle- araştırma görevlilerinin başka bir üniversitede ve danışmanla Doktora yapmış görünmelerine rağmen tez çalışmalarını büyük oranda asistanı oldukları hocayla yaptıklarını da belirtmek gerekir. Bu duruma örnek olarak, Günay Kut’un danışman olarak adının geçmediği kimi zaman tamamen yönettiği, kimi zaman eş düzeyde danışmanlık yaptığı çok sayıda tezden söz edilebilir.¹⁹

18 Başka bir ifadeyle en çok tez yaptıran hocaların Doktora öğrencilerinin öğretim üyesi olarak üniversitelerde görev aldığı görülmektedir. Örneğin, Ali Alparşlan ve Mustafa İsen’in 12, Hüseyin Ayan’ın 11, Orhan Bilgin ve Hasan Kavruk’un 9, Cemal Kurnaz, Kemal Yavuz ve Cihan Okuyucu’nun 5, Abdulkerim Abdulkadiroğlu’nun 4 Doktora tezi öğrencisi öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Ek-6’da şu anda üniversitelerde Profesör ve Doçent olarak görev alan öğretim üyelerinin tez danışmanlarıyla birlikte oluşturdukları bir soyağacı yer almaktadır.

19 Örneğin, tarafımdan hazırlanan Dr tezinin üzerinde (“Mahremî ve Şeh-nâmesi I. kısım Yavuz Sultan Selim dönemi: inceleme-metin-sözlük-dizin.” İstanbul Üniversitesi, 1993) danışman adı olarak Prof. Dr. Kemal Yavuz görünmektedir. Halbuki, tez çalışmasının neredeyse tamamını sayın hocam Prof. Dr. Günay Kut ile gerçekleştirdim. Ayrıca beklenmedik vefatlar nedeniyle kimi tezlerde tez danışmanı değişikliğine son anda gidilmesi söz konusu olabilmektedir. Örneğin Amil Çelebioğlu ve Mehmet Çavuşoğlu danışmanlığında başlayan tezler, onların vefatlarından sonra farklı danışmanlarla devam etmiştir.

1982'den sonra YÖK'le birlikte gelen üniversite sayısındaki artış, doçentlik sınavı ölçütlerinin²⁰ değiştirilmesi gibi uygulamaların yarattığı bir geçiş dönemi olmuştur. Bu dönemde tez danışmanlıklarıyla ilgili bir iki nokta göze çarpmaktadır. Örneğin, yeni kurulan üniversitelerde başlangıçta yeteri kadar Eski Türk edebiyatı uzmanı olmadığı için Yeni Türk Edebiyatı ve Türk Dili hocalarının bugün Eski Türk Edebiyatı doçenti ve profesörü olan kimi akademisyenin Yüksek Lisans ile Doktora tezlerini yönettiği görülmektedir. Bu bağlamda örneğin Kaya Bilgegil, Abdurrahman Güzel, Birol Emil ve Ümit Tokatlı'nın yönettiği tezler Eski Türk Edebiyatı alanına dâhil edilmiştir.²¹ Doktorasını diğer ana-bilim dallarında yapmış olsalar bile az sayıda hocanın doçentlik ve profesörlük kadrolarını Eski Türk edebiyatı anabilim dalından alıp bu alanla ilgili jüriye katıldıkları görülmektedir. Bu hocaların yönettiği tezler de değerlendirmeye dahil edilmiştir. Konuyla ilgili diğer bir nokta da, 1982'den itibaren üniversite sayısındaki artışla birlikte Eski Türk Edebiyatı uzmanlarının Fen-Edebiyat Fakültesi ile Eğitim Fakültelerinin ilgili bölümlerinde çalışmaya başlamış olmalarıdır. Eğitim Fakültelerinde yapılan Yüksek Lisans ve Doktora tezlerinde ele alınan/seçilen konular biraz karışıklık yaratmaktadır. Kimi zaman Fen-Edebiyat Fakültesi Eski Türk Edebiyatı uzmanlarının da Türkçe eğitimi ve öğretimiyle ilgili tezler yönettikleri görülmektedir. Değerlendirmede zaman zaman bu durumun karışıklığa neden olduğunu eklemek gerekir.

Üniversiteler Üstüne

Ek 2'den anlaşılacağı şekilde 39 devlet, 4 özel üniversite ile 26 farklı ülkelerden olmak üzere toplam 68 üniversitede Eski Türk edebiyatı alanında Yüksek Lisans ve Doktora tezleri yapılmıştır. En fazla tez yaptıran üç üniversite arasında ilk sırayı Gazi (159 tez), ikinci sırayı İstanbul (109 tez), üçüncü sırayı Atatürk (95 tez) üniversiteleri almaktadır. Bu üniversiteler arasında Gazi Üniversitesi'nin sayısal başarısı dikkat çekicidir. Zira, bu üniversitede yaptırılan Yüksek Lisans ve Doktora tezlerinin ilk yapılış tarihi (1987 Doktora; 1984 Yüksek Lisans), diğer iki üniversiteye göre çok yenidir. Bilindiği üzere İstanbul Üniversitesi ilk kurulan üniversite olmasının yanı sıra Türkiye'de ilk edebiyat doktoru unvanını 1922 yılı gibi erken tarihte vermesiyle de önem taşır. Atatürk Üniversitesi de kurulan üçüncü üniversite olma bakımından dikkat çeker. Üniversitelerin dolayısıyla bölümlerin gelişme tarihi ayrıca ele alınması, üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur.

1990'larda ortaya çıkan bir diğer gelişme özel üniversitelerin kuruluşu olmuştur. Bugün Türkiye'de toplam 25 özel üniversite vardır. Bunların 4 tanesinin

20 1981'de 18 olan üniversite sayısı 1992'ye kadar 30'a yaklaşmış, anılan tarihten itibaren üç kat artış gösterilerek bugün bu sayı 57'ye ulaşmıştır. Özel üniversite sayısı ise 25'e ulaşmıştır.

21 Ancak bu danışmanların adları Ek-1'e dahil edilmemiştir.

de (Fatih, İstanbul Kültür, TOBB Ekonomi ve Teknoloji, Yeditepe) Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü bulunmaktadır. Türkiye'den giden öğrenci ve akademisyen sayısının çokluğuna bakarak Türk üniversite geleneği içinde kısmen değerlendirilebilecek olan KKTC'deki özel üniversitelerden Doğu Akdeniz Üniversitesi de bu kategoriye konulabilir.²² Bu bölümlerde Osmanlı dönemi Türk edebiyatının Lisans derslerinde verildiği fakat uzman yetiştirme eğiliminin henüz oluşum aşamasında bulunduğu görülmektedir. Yüksek Lisans programları olan Bilkent, Fatih, Kültür ve Doğu Akdeniz üniversiteleri arasında Bilkent Üniversitesi daha farklı bir konuma sahiptir. Türk Edebiyatı adıyla Doktora programı olmasıyla da dikkat çeken Bilkent Üniversitesi'nin Lisans programı bulunmakta ve bu üniversitede yapılan tezler metin neşrinden ziyade çağdaş edebi yaklaşımlar doğrultusunda metinlerin ya da edebî konuların değerlendirmesi üzerine yoğunlaşmaktadır.

Yurtdışı üniversitelerinde yapılan tezlerin özellikleri ayrıca araştırılması gereken bir konudur. Eldeki liste bize tezlerin hazırlanmasında istikrarlı bir dağılım ve gelişim sunmamaktadır. Sayı bakımından dikkat çeken üç yer hakkında şunları eklemek uygun olur. Mısır'daki Ayn-Şems ve Kahire üniversitelerinde 1966-1987 tarihleri arasında 7 Yüksek Lisans tezi yapılmıştır. 1987'den sonra bu ülkede yapılan tezlere ait yazılı bir bilgiye ulaşmak mümkün olmamıştır. Viyana Üniversitesi'nde köklü bir Türkoloji geleneği olduğu malumdur. Burada, 1988'den bu yana Yüksek Lisans tezi yapıldığı görülmekte ve tez yapan öğrencilerin yarısının Türk oluşu dikkat çekmektedir. Edinburg Üniversitesi'ndeki 4 tez, ünlü Türkolog John R. Walsh (1919-1993) sayesinde yapılmıştır. Walsh'tan sonra bu üniversitede Türkoloji çalışmalarının durduğu gözlemlenmektedir.

Avrupa ve Amerika'da filolojik çalışma geleneğinin devam ettiği dönemde az sayıda da olsa metin ve yazarlar üzerine bu geleneğe uygun tezler yapılmaktaydı (örneğin Barbara Flemming'in Doktora tezi). Bugün, hem bu gelenekten gelen hoca sayısı azalmış, hem de filolojik çalışma yöntemi önemini kaybederek yerini farklı yöntemlere bırakmıştır. Bu gelişme doğrultusunda Osmanlı edebiyatı üstüne çalışmalar tek başına yeteri kadar ilgi çekmemeye ve bu edebiyatla ilgili konular Osmanlı kültürü, dili ve tarihi çalışmaları içinde yer almaya başlamıştır. Son zamanlarda bu doğrultuda az sayıda tez yapıldığı görülmektedir.²³

Tez Konuları Üstüne

Osmanlı edebiyatı üzerine yapılan ilk çalışmalarda etkin ve tercih edilen konulardan biri, bu dönem edebiyatının en önemli eserleri ile yazar/şairlerini

²² Türkiye'den konuk hoca olarak giden akademisyenler Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde buldukları süre içinde tez yönetmektedirler. Bu tezlerin Doğu Akdeniz Üniversitesi'nin hanesine mi yoksa tezleri yaptıran hocanın asıl üniversitesinin hanesine mi yazılacağı düşünülmeli gereken bir konudur.

²³ Örnek olarak Victoria Holbrook'un doktora tezine bakılabilir.

ortaya koymak olmuştur. Tanzimat'tan sonra başlayan Osmanlı dönemi edebiyatını eleştirme ve olumsuz bakma yaklaşımı, akademik dünyada yankısını bulmamış, bu edebiyatla ilgilenenler bu edebiyatın üretildiği ortam ve kültürde yetiştiklerinden olumsuz ve yargılayıcı bakıştan uzak durmuşlardır.²⁴ Ancak ilk kez Avrupa'da ortaya çıkan, ardından dünyada kurulan ulus devletlerin kurulma ideolojisiyle yakından ilişkili olan bir ulusa ait edebî şahsiyet ile şaheserleri ortaya çıkarma etkisini erken dönem tez konularının seçiminde ve diğer çalışmalarda görmek mümkündür. Örneğin Fuzûlî, Bâkî, Şeyh Gâlib, Nedîm zirve kabul edilirken diğer kişi ve eserler bunlara göre seviyelendirilmiştir.

Büyük eser ve şahsiyetler üzerine yapılan çalışmalar tamamlandıkça İstanbul dışında yaşamış olan kişiler ve eserler gündeme gelmeye başlamıştır. Genellikle bir şehirde üniversite varsa o üniversitenin mensupları şehrin önemli edebî şahsiyet ve eserleri üzerine çalışma yapmaya başlamışlardır. Bu doğru ve doğal bir yaklaşım olmakla birlikte bir yazar/şairin doğduğu-yaşadığı yerin öne çıkarılması tartışmaya açıktır.

Yukarıda değinildiği üzere metin neşri üzerine ilk Doktora tezi, alandaki altıncı tezi yapan Müjgan Cunbur tarafından Gülşehrî'nin Mantuku't-tayr'ı üzerine 1952'de yapılır. İkinci tez, Ali Nihad Tarlan yönetiminde Haluk İpekten tarafından Nâilî-i Kadîm'in *Divân*'ı üstüne olup 1962'de tamamlanır. Alanın onbirinci tezi olan bu tezle birlikte Doktora tez konularında metin neşrinin esas alınması ağırlık kazanmaya başlar. İlk 10 Doktora tezinde, metin çalışması sadece bir tezde seçilirken bu tarihten sonra öncelikle tercih edilen ve halen geçerliliğini yitirmeyen konu durumuna gelir. Acaba neden böyle bir konu tercihi söz konusu olmuştur? Hangi nedenler bu tercihi yönlendirmiş, niye metin çalışması akademik yaşamın ilk basamağı haline gelmiş gibi soruların yanıtı üzerinde henüz durulmamıştır. Bu sorulara yanıt ararken erken dönemde metin neşrinin kuralları üzerine teorik ve uygulamalı eserlerin eksikliği, nüshaları görme imkânlarının kısıtlılığını da düşünmek gerekir.

80'lerden sonra konu seçiminde çeşitliliğin arttığı görülür. Çalışılacak büyük eser ve yazar/şair kalmadığı için edebî hiyerarşide alt sıralarda olan konular seçilmeye başlanır. Ancak yöntem aynı olduğu için daha önce beğenilmeyenlerin niçin beğenilmediğine dair ipuçları ve değerlendirmeler yeteri kadar yapılmamaktadır.

2000'li yıllar metin çalışması yapmak üzere birinci, ikinci ve üçüncü derece kabul edilen divanlar ile mesnevilerin bittiği dönemdir. Araştırmacılar üzerinde bir çalışma yapılmamış veya adı duyulmamış metinleri tesadüfen bulmaya başlamışlar ve çalışılan yeni konular arasına daha önce çeşitli çalışma zorluk-

24 Burada bir dönem üniversitede ders veren Abdülbaki Gölpınarlı'nın *Divan Edebiyatı Beyanındadır* (İstanbul: Marmara Kitabevi, 1945) adlı kitabını başka bağlamlarda değerlendirmek gerekir.

ları nedeniyle ihmal edilen mecmualar girmiştir. Ya bir mecmuanın tamamının çalışılması ya da birden fazla kişi tarafından paylaşılması veya divanı elde mevcut olmayan bir şairin mecmualardan yola çıkarak divan/divançesinin oluşturulmasına geçilmiştir. Ancak mecmua çalışmalarının ismine baktığımızda hangi mecmua olduğu, ne zaman derlendiği veya kime ait olduğuna dair bir işaret görülmemektedir. Örneğin “Mecmu‘a-i Kasaid” şeklindeki başlıklar yakın gelecekte aynı mecmuanın yeniden yapılmasına neden olabilecektir.

Mecmuaların yanı sıra önemli bir çalışma konusu edisyon-kritiği yapılmış bir divanın tahlilinin yapılmasıdır. Diğer dikkati çeken bir konu da Osmanlı edebiyatında gündelik hayatın varlığını araştıran çalışmalardır. Bu, II. Meşrutiyet’te Milli Edebiyat anlayışıyla gündeme gelen ve erken Cumhuriyet döneminde iyice belirginleşen, orta öğretimde öğretilip popüler ve ciddi pek çok edebiyat tarihinde yaygın kabul gören Osmanlı dönemi Türk edebiyatının yaşamdan kopuk, saray edebiyatı olduğu yolundaki bilimsel bir geçerliği olmayan önyargıya karşı geliştirilen savunmacı bir yaklaşımın sonucudur.

Aldarından yola çıkarak Türk üniversitelerinde yapılan tezler genel olarak şu başlıklar altında toplanabilir:

1. Tenkitli metin neşirleri
2. Metin incelemeleri/şerhleri/tahlilleri
3. Edebî tür ve nazım biçimi incelemeleri
4. Karşılaştırmalı çalışmalar
5. Edebiyat tarihi çalışmaları

1. Tenkitli Metin Neşirleri

Tenkitli metin neşirlerinde en çok şu dört gruptaki eserler üzerine çalışılmıştır: (1) Dîvânlar; (2) Mesnevîler; (3) Tezkireler; (4) Mensur eserler.

Metin neşirleri güvenilir, aslına en yakın metinlerin ortaya konulmasının yanı sıra metinler üzerine derinlemesine yapılacak incelemeler için zemin oluşturması bakımından önem taşımaktadır. Aynı zamanda eserin yazma nüshaları üzerine yapılan araştırmalar, eserin ne zaman, nerede ve kimler tarafından okunduğu konusunda, kısaca edebî metnin etki alanı üzerine fikir verebilmektedir.

Daha önce de değinildiği üzere Ali Nihad Tarlan, Türkiye içi ve dışı kütüphanelerde bulunan yüzlerce Osmanlı dönemi şairinin yazma dîvânlarının tenkitli neşirlerinin hazırlanmasında izlenen yolun kurulmasında öncü olmuştur. Bu yolun ilk örnekleri Tarlan tarafından hazırlanmış, öğrencileri tarafından da devam ettirilmiştir (örneğin Mehmed Çavuşoğlu’nun çalışmaları). Burada eklenmesi gereken nokta, Tarlan ve öğrencilerinin usta-çırak ilişkisi içinde çalışmalarını gerçekleştirmiş olmalarıdır. Hocayla birlikte çalışma şansına sahip

olanlar tenkitli bir metnin nasıl oluşturulduğunu öğrenme imkânına sahip olup kendi yetiştirdikleri öğrencilere bu yolu öğretmeye çalışmışlardır. Ancak Ahmet Ateş'in "Metin Tenkidi Hakkında" adlı, 1942 tarihli makalesi²⁵ dışında metin neşriyle ilgili bilgiler yazıya dökülüp sürekli güncelleştirilmediği için Ali Nihad Tarlan Bey'in çevresinde bulunamayan ya da yeteri kadar birlikte vakit geçirme şansına sahip olamayanlar bu bilgilerden yoksun kalmıştır. Bu durumun olumsuz etkileri 80'li yılların ikinci yarısından itibaren hızla artan metin çalışmalarına bakıldığında açık olarak görülmektedir. Tenkitli metin hazırlamanın hiçbir kuralına uymayan, metne nüfuz edemeyen kişilerin hazırladığı yüzlerce tenkitli metin konunun uzmanlarının en çok şikâyet ettiği hususlar arasında yer alır.²⁶ Tenkitli metin neşirlerinde görülen olumsuzluğu fark edenler arasında bulunan Tunca Kortantamer, görüşlerini "Genç Edebiyat Araştırmacısının Yanlışları" adlı makalesinde dile getirmiştir.²⁷ Ancak bu makale de başlamış olan olumsuz sürecin yavaşlaması veya durmasına engel olamamıştır.²⁸

Tenkitli metin neşirlerinde *Dîvân* çalışmaları öncelikli olmuştur. Tenkitli Divan metnini esas alan Doktora tezi sayısı 132, Yüksek Lisans tezi 309 tanedir. Tezi hazırlayanın birinci gayesi üzerinde çalıştığı şairin *Dîvân*'ını yeniden kurmak olmuştur. Şairin hayatı, eserleri ile kurulan metnin edebî incelemesi tezi hazırlayanın yetiştirdiği akademik gelenek ve birikim doğrultusunda ya ele alınmış, ya hiç değinilmemiş ya da geçiştirilmiştir.

*Dîvân*larla ilgili yapılan tezlerde karşılaşılan bir sorun da tez adlarıyla ilgili olmaktadır. Bir tezin adı nasıl verilir? Tez adları ya da her türden çalışmanın adı yapılan çalışmanın ne olduğuna dair anahtar görevini görür. Ancak tezlere ad vermede tutarsızlık görülmektedir. Örneğin, metinde çeviriyazı kullanılmakta ancak tezin başlığında geçen yazar-eser adında çeviriyazı uygulanmamakta, kimi zaman isimlerin yazılışı güncelleştirilmekte, kimi harflerde uzunluk kullanılmakta, kimilerinde ise aynı özelliği taşıyan iki harfin birine konulmakta diğeri-

25 *Türkiyat Mecmuası*, 1942, sy. 7-8, s. 250-267.

26 Bu durumun önemli nedenleri arasında, Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinde hızla Yüksek Lisans ve Doktora programlarının açılması ve hoca sayısının yetersizliğinden dolayı bir yıl önce Doktora öğrencisi olan birinin bir yıl sonra Doktora ve Yüksek Lisans tezi yönetme konumuna geçmesi yer alır. Belirli bir akademik birikim ve olgunluğa henüz erişememiş kişilerin yönettiği tezlerin bilimsel değeri tartışılır olmuştur.

27 *MÜFEF Türklük Araştırmaları Dergisi: Âmil Çelebioğlu Armağanı*, 1991-1992, 1993, sy. 7, s. 337-65. Aynı yazı için bak. *Eski Türk Edebiyatı: Makaleler*, Şerife Yağcı ve Fatih Ülken (yay. haz.), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2004, s. 31-54.

28 Metin neşrinin nasıl yapılacağına dair hâlâ müstakil bir çalışma yoktur. Merton Tulum'un kitabı örnek verilebilir (*Tarihi Metin Çalışmalarında Usul: Menâkıbu'l-kudsiyye Üzerinde Bir Deneme*), ama yayın amacı ve içeriği konunun anlaşılması için yeterli değildir. Bu konuda dikkate değer yeni bir makale için bak. İsmail Erünsal, "Divan Neşirlerinde Karşılaşılan Güçlükler I: Güvenilir Bir Metin Tesisi", *Osmanlı Araştırmaları: Prof. Dr. Mehmet Cavuşoğlu'na Armağan III*, 2006, sy. 27, s. 17-45. Metin neşriyle ilgili diğer makaleler için bak. *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları*.

ne ise konulmamaktadır (Mehmet, Divân, Dîvân gibi). Bazen de yazar adları açıklayıcı olmamakta aynı ismi taşıyan birden fazla yazar/şair olduğu için hangisi üzerinde çalışıldığı belli olmamaktadır. Hatta aynı yazar/şairin iki farklı ismi esas alınmakta dolayısıyla ortaya iki farklı yazar/şair çıkmaktadır. Hâlbuki yazar adının yanına eklenecek ölüm tarihi bilgisi işleri çok kolaylaştıracaktır.

Tenkitletli metin neşri yapılan ya da metin tahlili yapılan Dîvânların başında Fuzûlî'nin eseri gelir. *Fuzûlî Dîvânı*, 15 tez çalışmasıyla üzerinde en çok çalışma yapılan Dîvân olma özelliğini taşır. Ardından Bâkî ve Zâtî'nin Dîvânları 13'er teze ikinci sırada gelir. Nefî 11 teze üçüncü sırada, Nedîm de 10 teze dördüncü sırada yer alır.

1980'lerin sonuna doğru bilgisayarın akademisyenlerin yaşamına girmesinin sağladığı kolaylık, kimi tenkitletli metin tezlerinde biçim değişikliğine neden olmuştur. Bilgisayar sayesinde metni oluştururken harcanan zamanın azalmasıyla birlikte tez hazırlayan kişi metni edebî açıdan da değerlendirmeye vakit ayırmaya başlamıştır. Örneğin 132 Doktora tezinden 1990'ların sonuna doğru hazırlanmaya başlanan 8 tanesi hem tenkitletli metni, hem de metin tahlilini içermektedir. Hâlbuki genel eğilim bir divanın metin tahlilinin ayrıca bir tez konusu olarak hazırlanmasıdır.

Dîvânlardan sonra önemli ikinci tez konusu mesnevi nazım biçiminde yazılmış eserlerdir. EK-4'te yer alan döküme göre 175 metnin tez olarak ele alındığı görülmektedir. Bu tabloya göre mesnevilerin daha çok Yüksek Lisans tezi olarak tercih edildiği ortaya çıkmaktadır. Dîvân tezlerinde olduğu gibi aynı konunun birden çok tezin konusu olarak seçildiği görülmektedir.

1980'lere kadar Osmanlı dünyasında ait tezkireler üzerine az sayıda tenkitletli metin çalışması Lisans tezi düzeyinde gerçekleştirilmiştir. Şu anda, tez sayısındaki artışla birlikte üzerinde Yüksek Lisans ve Doktora düzeyinde türün başarılı örnekleri sayılan metinler üzerine çalışmalar yapılmış olup yakın zamanda ikinci derecede önem atfedilen metinlere sıranın geleceği düşünülebilir. Bu konuda, hem tez danışmanlığının öncüsü, hem de en çok tez yaptıranın Haluk İpekten olduğu ve öğrencisi Mustafa İsen'in konuyla ilgili çalışmalarını sürdürdüğü dikkat çekmektedir.

Mensur eserlerin tenkitletli metninin tez konusu olarak seçilmesi dîvân ve mesnevilere göre ikinci planda kalmaktadır. Edebî metinlerin yanı sıra tarihî, dinî, tasavvufî konuları içeren mensur eserler tez konusu olarak seçilmeye devam etmektedir. Mensur metinleri esas alan tez çalışmalarının danışmanlığını yapan akademisyenlerin başında Tunca Kortantamer ve Hasan Kavruk gelmektedir.

2. Metin İncelemeleri/Şerhleri/Tahlilleri

Bu başlık altındaki ilk çalışmayı daha önce değindiğimiz üzere Ali Nihad Tarlan yapmıştır. "Şeyhî Divanını Tedkik" çalışmasıyla metin inceleme/şer-

hi/tahlilinde yine öncü ve kurucu durumundadır. Tarlan'ın bu çalışmasında, konunun İran edebiyatında ele alınışıyla birlikte şerh/tahlilinin yapılması dikkat çeker. Yöntemin geliştirilmiş şekli Mehmed Çavuşoğlu'nun "Necati Bey Divanı'nın Tahlili ve Sistematik İndeksi" (1966), Harun Tolasa'nın "Ahmed Paşa'nın Şiir Dünyası" (1969) adlı tezlerinde uygulanmış ve sonradan gelen çalışmalara model teşkil etmiştir. Ancak bu tezlere yakından bakıldığında yöntem açısından bir tıkanma yaşandığı görülür. Tahlil sırasında aranan özelliklerle ilgili temel şeyler ilk tezlerde söylenmiştir. Bunların sonraki tezlerde bir başka ifade ile tekrar edilmesi yeni açılımlar sağlamamaktadır. Her ne kadar çağdaş eleştiri yöntemlerinin uygulanma teşebbüsleri görülmekteyse de bu teşebbüsler yapılan tezlerden ziyade başka yayınlarda ortaya çıkmaktadır.²⁹

Ek-3'ten anlaşılacağı üzere 18 Doktora tezi ve 122 Yüksek Lisans tezi dîvân tahliline dayanmaktadır.

Edebî tür ve nazım biçimi incelemeleri ile karşılaştırmalarına dayanan tezler görünmekle birlikte sayıları oldukça azdır. Bu tezlerin yayını ya da bu tezlerden yola çıkarak hazırlanan yayınların azlığı bu çalışmaların ortaya çıkardığı bulguların dolaşıma girmesini sağlamadığı dikkat çekmektedir.

3. Tez Çalışmalarında Sorunlar ve Sorular

Tez hazırlama geleneğinde her kuşak ve dönem alanla ilgili farklı yaklaşımlar sergileyerek, sorular sorarak, inceleme konuları ortaya çıkararak zaman içinde bir birikimin oluşmasını sağlar. Böylece hem bir süreklilik olur, hem de bir yenilenme gerçekleşir. Tezler, hazırlandıkları sırada ilgili alanda o zamana kadar sürdürülen çalışmaların seviyesi ve hangi konularla uğraşıldığına dair bilgiler vermesi bakımından dikkat çeker.

Türkiye'deki akademik Eski Türk edebiyatı literatürünün gelişmesini ve zenginleşmesini sağlayan temel taşlar arasında önceliği bu alanla ilgili yapılan tezler alır. Eski Türk edebiyatı tezlerini nicelik ve nitelik olarak iki temel döneme ayırabiliriz. 80'lere kadar olan dönem sayıca az ve belli akademik yaklaşımların oluşturulmaya başlandığı erken dönem olarak nitelenebilir. 80'lerden sonra tez sayısında önemli ölçüde artış olmuştur ancak buna paralel olarak çalışmalardaki yöntem, yaklaşım açısından büyük yenilikler gerçekleştirilememiştir. Yapılan tezlere bakıldığında yöntem, konu seçimi, inceleme ve değerlendirmelerde bir 'kendini tekrar' göze çarpmaktadır. Eski Türk edebiyatı araştırmacıları, tercihlerini yeni tez hazırlama yöntemleri bulup uygulamaktan ziyade kendilerinden önceki hocaların geliştirdikleri yöntemi çalışmak yönünde kullanmışlardır. Diğer bir ifadeyle yeni bir formül bulmaya çalışmak yerine var olan formülü uygulamaya çalışmışlardır. Yöntem olarak birbirinden belirgin

²⁹ Tunca Kortantamer, Cem Dilçin ve Osman Horata'nın çalışmaları bu duruma örnek verilebilir.

çizgilerle ayrılabilen çok az sayıda çalışma gösterilebilir. Çalışmalarda, izlenen yöntem (filolojik, paleografik, biyografik gibi) aynı yöntemin iyi ya da kötü uygulaması şeklindedir. Temel ayırım yurtdışında özellikle de ABD’de az sayıda yapılan tezler ile Türk üniversitelerinde yapılanlar arasındadır. Örneğin Victoria Holbrook’un tezi Şeyh Galib ve Hüsn ü Aşk’ı üzerinedir. Ancak bu tezde Türk üniversitelerindeki tez yapma geleneğinin çok dışında olan bir yöntem kullanılarak yazar ve eseri ele alınmıştır.

Muhsin Macit’in, “Eski Türk Edebiyatı” adlı makalesinde belirttiği gibi alanın kurucuları olan hocaların Batı dillerinin yanı sıra Arapça ve Farsça’ya vakıf olmaları yaptıkları çalışmaları etkilemekteydi, bugün ise yabancı dil bilgisi akademik yükseltmeye yetebilecek düzeyde olan, Arap harflerinden çeviriyazıya aktarıp tasvirî bir çalışmayı yeterli gören uzman veya uzman adayı profiline varlığı dikkat çekmektedir³⁰. Bu noktada öncü akademisyenlerle bugünküler arasındaki temel çelişkinin perspektif kaymasından kaynaklandığı söylenebilir. Öncülerin kafalarında cevaplandırmak istedikleri soruları, açıklamak, üzerinde durmak istedikleri sorunları vardı. Bugün, tez yapmaya talip olan ya da yapanların niye o konuyu tez yapmak istediklerine, yaptıkları tez sonucu neye ulaşacaklarına dair kendilerine soru sormadıkları, gündelik kaygıların, akademik ya da başka derecelere kavuşma arzusunun yapacakları tez konusunun önüne geçtiği görülmekle birlikte istisnaların olduğunu ve her tür gelişmenin, dönüşümün istisnalar sayesinde olduğunu hatırlamak gerekir,

Muhsin Macit’in de dikkat çektiği üzere konulara yaklaşımda ufuk daralması olmuş, Ali Nihad Tarlan ve Fuad Köprülü’nün kurduğu geniş ve karşılaştırmalı bakış açısı küçülmeye başlamıştır. Osmanlı döneminin çok dilli yapısı ve geniş sınırları Türkçe ve Türkiye’yle sınırlanmaya başlamıştır. Ayrıca, sonraki dönem araştırmacılarının büyük bir kısmının her üç edebiyata ait metinler arasında karşılaştırmalar yapabilecek derecede dil ve tarih bilgisine hakkıyla sahip olamamaları söz konusudur. Örneğin, Ali Nihad Tarlan, üç dilin egemen olduğu kültürel ortamın son döneminde yetişmiştir. Öğrenmelerinin temelinde kitabî olanın yanı sıra büyüdüğü ve yaşadığı ortamın etkisi fazladır. Dolayısıyla Osmanlı dönemi edebiyatının referanslarına sahiptir. Bu doğal bilgi hazinesine bilimsel çalışma perspektifini de katarak öncü çalışmaları gerçekleştirmiştir. Sonraki dönem araştırmacılarının Arap-Fars dil ve edebiyatlarına dair bilgiyi kitabî olarak öğrenmeleri gerekmektedir. Öte yandan Cumhuriyet döneminin kültürel referanslarının farklılığı ile Arap ve Fars dilinin konuşulduğu ülkelerle kurulan sınırlı ilişkiler bu dillerin kültür ile edebiyatlarının öğrenilmesinde sıkıntı yaratmıştır. Bundan dolayı, örneğin Nef’î, Fuzûlî gibi üç dilde yazan şairlerin Türkçe divanları çalışılırken Arapça ve Farsça divanları hem bu dilleri konuşan ülkelerin edebiyat araştırmalarında, hem de Türkiye’de uzun

30 Macit, a.g.m., s. 338-339.

bir süre çalışma konusu yapılmamıştır. Şimdilerde Türkiye’de Fars ve Arap Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde bu üç dilli yazarların Arapça ve Farsça eserleri tez olarak yapılmaya başlanmıştır. Örneğin, Nef’î’nin Farsça Divanı Atatürk Üniversitesi’nde Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü’nde 1988’de Mehmet Atalay tarafından Doktora tezi olarak yapılmıştır.

Bu ufuk daralmasıyla birlikte 1990’lardan itibaren yapılan tezlerin çoğunda kavramsal bir çerçeve yoktur. Diğer bir deyişle ele alınan metin ya da şahsiyetle ilgili yapılmak istenen nedir? Tezlerinde bunun hiçbir açıklamasını görülmeyebilir. Tenkitli metin mi, edebiyat tarihi mi, edebiyat incelemesi mi, metin incelemesi mi ya da başka ne yapıldığına dair hiçbir hesap ya da açıklama verilmez. Edebî metnin ya da şahsiyetin ortaya çıktığı dönemin tarihsel ve kültürel dönemi ansiklopedik bilgilerle geçiştirilir. Dönemle eser ve yazar arasındaki ilişkiler birbirinin içine geçmeden sunulur.

Kavramsal çerçeve çizilmeden bir soru sormadan yazmanın/tez hazırlamanın sonucu olarak, analitik değeri olmayan, edebî metni özetleyen, tasvir eden, metni çeviriyazı alfabetiyle veren ama metne nüfuz etmeyen, incelemeyen çalışmalar ortaya konulur. Örneğin bir dîvân metni çeviriyazı alfabetiyle verilmektedir. Ancak bu Dîvânı oluşturan şiirlerin türlerine, biçimlerine, kullanılan vezinlere, kaside yazılan kişilerin kimliğine, şairin bu kişilerle ilişkisine, bağına hiç değinilmemekte, tarih manzumelerinin neyi anlattığıyla ilgili hiçbir soru ve açıklamaya yer verilmemektedir.

Yüksek Lisans düzeyinde genel tercih daha önce üzerinde çalışılmamış bir divan veya mesnevi metni bulmak bunun çeviriyazılı metnini ortaya koymak olup Doktora tezinde ise hacmi daha büyük yine bu tarz bir metin bulmak çeviriyazı yanı sıra bu tür metinlerle ilgili daha önce yapılmış tezlerdeki şablonu tekrarlamak yaygınlık kazanmıştır. Bu tür yayınlanmış veya yayınlanmamış çalışmalarda tutarsızlık, savruluk ve yöntemsizlik üzerine Tunca Kortantamer’in yazısının devamı gelmemiştir. Her ne kadar birçok edebî eser tespit edilmiş, bilimsel olarak metni hazırlanmış olsa bile pek çoğunun filolojik olarak yeniden hazırlanması, hazırlananların edebî ve başka açılardan ciddi çözümlerinin yapılması, öncülleri veya çağdaşlarıyla karşılaştırılması gerekmektedir.

Ancak görünen eksikliklere rağmen Eski Türk edebiyatı alanı kendine ait yaklaşımları olan bir disiplin görünümündedir. Bu alanın sunduğu imkânlara göre bugüne kadar yapıla gelen çalışmaların sayısı ile niteliği yapılabileceklerin gerisindedir.³¹ Aşağıdaki noktalara dikkat etmek beklenen, arzu edilen ve özlenen ortamın gerçekleşmesine katkıda bulunabilecektir:

1. Edebiyat inceleme ve araştırmaları için bir perspektif geliştirilip derinleştirilmeli,

³¹ Bu durumun, aynı zamanda ülkenin yanlış, eksik, uzun vadeli düşünmeyen akademik politikasıyla yakından ilişkili ya da bu politikanın bir sonucu olduğunu hatırlamak gerekir.

2. Tarlan'ın başlattığı, öğrencilerinin geliştirdiği tenkitli metin ve metin inceleme yöntemi teknolojik gelişmeler de göz önüne alınarak güncelleştirilmeli,
3. Osmanlı dönemi edebiyatı denilince geçmişte ve bugün ne anlaşıldığına dair teorik ve uygulamalı tartışmalar yapılmalı,
4. Özellikle de modern öncesi döneme ait edebiyatların dünyanın diğer ülkelerinde nasıl ele alınıp incelendiği öğrenilmeli ve bu konuyla ilgili gelişmeler takip edilmeli. Örneğin, Arap-Fars edebiyatları üzerine yapılan çalışmalar diğer modern öncesi edebiyatlara göre daha yararlı olabilir.

EK-1: Tez Danışmanları

Danışman Adı/ Dr. tamamlama tarihi	Dr. Tezi	Dr. Tezi süren	YL Tezi	YL Tezi süren	Toplam
Abdulkadiroğlu, Abdulkerim (1979)	8	1	18	4	31
Açıkgöz, Namık (1986)	1	1	2	1	5
Ak, Coşkun (1977)	2	4	9		15
Akar, Metin (1980)		1	6		7
Akkaya, Mehmet (1992)			2	1	3
Akkuş, Metin (1991)	1	1	1		3
Akmandor, Ayten (1983)	1		1		2
Aksoyak, İ. Hakkı (1999)				7	7
Alıcı, Lütfi (1998)				4	4
Alparslan, Ali (1961)	19		15		34
Altunzincir, Hasan (1991)				3	3
Altun, Kudret (1989)			2	1	3
Altuner, Nuran (1989)			4	4	8
Arı, Ahmet (1994)			1	1	2
Armutlu, Sadık (1998)	1		6		7
Arslan, Mehmet (1990)	1		6	1	8
Aslan, Mustafa (1995)			2		2
Atlansoy, Kadir (1993)			6		6
Avşar, Ziya (1998)				3	3
Ayan, Gönül (1983)	5	1	11		17
Ayan, Hüseyin (1970)	15		12		27
Aydemir, Yaşar (1999)				3	3
Aypay, İrfan (1993)			1		1
Aynur, Hatice (1993)			1		1
Batıslam, H. Dilek (1997)			2	1	3
Bayraktutan, Lütfi (1985)			3		3
Beyzadeoğlu, Süreyya (1985)	8		13	2	23
Bilgin, Azmi (1990)	1		2		3
Bilgin, Orhan (1980)	9	3	10	5	27
Bilkan, Ali Fuat (1993)			5		5
Canım, Rıdvan (1991)	2		2		4
Ceyhan, Âdem (1994)			1		1
Coşkun, Ali Osman (1990)			2	1	3
Coşkun, Menderes (1999)			1		1
Çakır, Müjgan (1998)				1	1
Çapan, Pervin (1993)	1		2	1	4
Çavuşoğlu, Mehmed (1966)			2		2
Çeçen, Halil (1996)	1		1		2
Çelebioğlu, Âmil (1971)	3		12		15
Çınar, Bekir (2000)				1	1
Çıpan, Mustafa (1992)			5		5
Dadaş, Cevdet (1997)			1		1
Demirel, Şener (1999)			3		3
Deniz, Sebahat (1992)			3	4	7

Danışman Adı/ Dr. tamamlama tarihi	Dr. Tezi	Dr. Tezi süren	YL Tezi	YL Tezi süren	Toplam
Derdiyok, İ. Çetin (1994)			5	1	6
Dilçin, Cem (1984)		3	1		4
Doğan, Muhammet Nur (1987)	2	1	6	4	13
Ece, Selami (2002)				1	1
Eğri, Sadettin (1997)			1	1	2
Eliaçık, Muhittin (1998)			1		1
Erdem, Sadık (1986)			2		2
Ertan, M. Emin (1995)			4	2	6
Ertaylan, İsmail Hakkı	1				1
Genç, İlhan (1986)	1	1	12	2	16
Güler, Kadir (1995)			1	1	2
Güler, Zülfi (1982)	3		10		13
Gülhan, Abdülkerim (1996)			2	1	3
Gümüş, Nevin (1998)				3	3
Güneş, Mustafa (1994)			4	3	7
Güngör, Şeyma (1985)	1		2		3
Gürel, Rahşan (1992)			8		8
Gürer, Abdulkadir (1994)	1	1	2	1	5
Güven, Hikmet Feridun (1997)			2	1	3
Haksever, Halil İbrahim (1995)			4		4
Holbrook, Victoria (1985)			4		4
Horata, Osman (1990)	3	1	4	1	9
İmamoğlu, Ahmet Hilmi (1993)			4		4
İnce, Adnan (1981)	1		1		2
İpekten, Halûk (1962)	14		6		20
İsen, Mustafa (1979)	14		17		31
İspirli, Serhan Alkan (1997)			1		1
Kalkışım, Muhsin (1992)			9		9
Kalpaklı, Mehmet (1992)		1	4		5
Kaplan, Mahmut (1990)			1	1	2
Karabey, Turgut (1983)	8	2	13		23
Karacan, Turgut (1972)	1		3		4
Karahan, Abdülkadir (1944)	1				1
Karaköse, Saadet (1994)	1		1	1	3
Kartal, Ahmet (1999)				2	2
Kavruk, Hasan (1987)	10		19	2	31
Kaya, Bayram Ali (1996)				3	3
Kaya, İ. Güven (1985)			2	2	4
Kılıç, Atabey (1994)			2	4	6
Kılıç, Filiz (1995)		3	8	6	17
Kırkkılıç, Ahmet (1985)	4	1	6		11
Koncu, Hanife (1998)				2	2
Kortantamer, Tunca (1973)	4		15		19
Kurnaz, Cemâl (1984)	5	3	14	6	28
Kut, Günay (1965)	1		17	2	20
Kutlar, Fatma Sabiha (1996)		1	2	1	4

Danışman Adı/ Dr. tamamlama tarihi	Dr. Tezi	Dr. Tezi süren	YL Tezi	YL Tezi süren	Toplam
Küçük, Sabahattin (1982)	2	2	9	2	15
Külekçi, Numan (1985)			8		8
Macit, Muhsin (1994)		2	6	3	11
Mazıoğlu, Hasibe (1951)	8		12		20
Mengi, Mine (1969)	4	1	14	3	22
Mermer, Ahmet (1988)	2	4	5	8	19
Ocak, Fatma Tulga (1973)	3	2	7		12
Okçu, M. Naci (1978)			4		4
Okuyucu, Cihan (1986)	8		21		29
Onan, Necmeddin Halil	3				3
Onur, M. Naci (1982)	1		9		10
Ölmez, Ahmet			1		1
Öztekin, Nezahat (1987)	2		4		6
Öztoprak, Nihat (1993)		1	5	2	8
Özyıldırım, Ali Emre (2002)			2		2
Sabuncu, Zeynep (1989)			1	1	2
Said, Raide (1983)				1	1
Saraç, M. A. Yekta (1991)	3	1	6		10
Sefercioğlu, Nejat (1984)	2		9	4	15
Sevgi, Ahmet (1987)	1	3	8	1	13
Seyhan, Nezihe (2000)				1	1
Solmaz, Süleyman (1996)			2	1	3
Şentürk, Ahmet Atilla (1987)	5	1	4	8	18
Tarlan, Ali Nihad (1922)	7				7
Tatçı, Mustafa (1990)			5	4	9
Tavukçu, Orhan Kemal (2000)			1	1	2
Toska, Zehra (1989)			2	1	3
Turan, Selami (2000)				1	1
Tunç, Semra (1996)			1	2	3
Ünlü, M. Şehabettin (1991)			4		4
Ünver, İsmail (1975)	6		5	3	14
Üzgör, Tahir (1983)	3		7		10
Yavuz, Kemal (1977)	8	1	15	6	30
Yeniterzi, Emine (1989)	3	3	5	5	16
Yerdelen, Cevat (1992)			4		4
Yeşiloğlu, Ayşe Mine (1996)				3	3
Yıldırım, Ali (1995)	1	1	5	5	12
Yılmaz, Kâşif (1983)	5		7	1	13
Yontar, Hanefi (1995)			1		1
Yorulmaz, Hüseyin (1995)			1	1	2

Üniversite Adı	Doç. Tezi	Dr. Tezi	süren Dr. Tezi	YL Tezi	süren YL Tezi	Toplam	İlk Dr Tezinin yılı	İlk YL Tezinin Yılı
Bilkent			1	10		11		2001
Doğu Akdeniz				2	3	5		2004
Fatih				9		9		1999
Yeditepe				1		1		2003
<i>Yurtdışı Üniversiteleri</i>								
Ayn-Şems		1		1		2	1984	1987
Azerbaycan Milli İlimler Akademisi			1			1		
Bakü Devlet		1				1	1983	
Bamberg U.		1				1	1996	
Bonn U.		1				1	1959	
Budapest Eötvös Loránd Tudományegyetem		1				1	1984	
Freiburg U.		1				1	1973	
Hamburg U.		1				1	1971	
Harvard U.		1				1	2000	
Indiana U.		1				1	1993	
Kahire Ü.		1		4		5	1985	1966
Kiel U.		1				1	1926	
Kosava Ü.		1				1	1985	
Münster U.		1				1	1956	
Princeton U.		1				1	1985	
U. Berkeley		1				1	1974	
U. California		1				1	1980	
U. Chicago		1				1	1976	
U. Colombia		2				2	1964	
U. Durham		2				2	1970	
U. Edingburgh		4				4	1959	
U. Manchester				1		1		1996
U. Michigan		1				1	1970	
U. Wien		1		4	2	7	1992	1988
Tahrán Ü.		1				1	1973	

Şair Adı	Tenkitli Divan Metni				Divan Tahlili				Baskı	Toplam
	Dr	Dr s.	YL	YL s.	Dr	Dr s.	YL	YL s.		
Güfti	1									1
Gülbaba			1							1
Hâfız Ahmed Paşa				1						1
Hafid			2	1						3
Hâkânî Mehmed Bey	1									1
Hâletî-i Gülşenî			1							1
Halîl Nûrî, XVIII. yüzyıl				1						1
Halîmî	1									1
Hâmî-i Amidi		1	1							2
Hamdullah Hamdi, Akşemsettinzade			2						+	2
Handani			2							2
Hasmî		1								1
Hâşimî, Bursalı			1							1
Haşimi			1							1
Haşmet	1									1
Hâtem			1	1						2
Hayâlî Bey	1						1		+	2
Hayalî-i Gülşenî			1							1
Hayretî							6			6
Hayri	1		1							2
Hazik Mehmed Efendi			2							2
Hazmî, Kanbalakzâde			1						+	1
Helaki			1				1			2
Hevâyî, Abdurrahmân Kubûrî-zâde			1							1
Hevayî, Rahmî			1							1
Hidayet Çelebi, Emir Hidayetullah				1						1
Hilali			2							2
Hilmî Mustafa			1							1
Himmat, Bolulu			1							1
Hisali, Peşteli		1								1
Hurrem, Çankırlı İbrahim			1							1
Hüseyin Vassaf			1							1
İbrahim Bey	1									1
İbrahim, Oğlanlar Şeyhi			1							1
İbrahim Gülşenî	1									1
İbrahim Hakkı, Erzurumlu							2			2
İbrahim Hanif			1							1

Şair Adı	Tenkitli Divan Metni				Divan Tahlili				Baskı	Toplam
	Dr	Dr s.	YL	YL s.	Dr	Dr s.	YL	YL s.		
Lutfî	1									1
Mâhir Abdullah Efendi	1									1
Mahmud Nedim Paşa			1							1
Mâlî			1							1
Mantiki Ahmed Efendi			1							1
Medhî	1									1
Mehmed Çelebi, Esad zade			1							1
Mehmed Sa'adi Çelebi, Hâfız-zâde Seyyid			1							1
Mehmed Said Pertev Paşa				1						1
Mehmed Sıdkî Esif, XVIII. yüzyıl				1						1
Mehmed Vahyî				1						1
Mekki, Şeyhülisâm				1						1
Mekki Efendi,			2							2
Mehmed			2							2
Mesihî					1					1
Mezâkî	1								+	1
Mihrî Hatun	1		1							2
Molla Murad				1						1
Muhibbî	1									1
Muhiti			1							1
Muhyî		1								1
Muhyiddin Çelebi, Muhammed				1						1
Murâdî, Sultan Üçüncü Murâd	1									1
Mustafa Zekâyî, Şeyh			1							1
Muvakkitzâde Pertev Mehmed Efendi	1	1		1						3
Müdamî				1						1
Müsellem				1						1
Münif Antaki			1			1				2
Münîrî			1							1
Nabi	1		1		3				+	5
Nâcî Ahmed Dede				1						1
Nahifî Süleyman Efendi	1									1
Nail Abbas Paşa				1						1
Naîli-i Kadim	2				1		4		+	7
Nakşî			1							1
Nakşî Ali Akkirmanî			1							1

Şair Adı	Tenkitli Divan Metni				Divan Tahlili				Baskı	Toplam
	Dr	Dr s.	YL	YL s.	Dr	Dr s.	YL	YL s.		
Râmiz Seyyid										
Mehmed Ef.			1							1
Rasih			1							1
Rasih, Sofyalı Yusuf			1							1
Râsim			1							1
Râsim, Üsküdarlı				1						1
Râşid, ?-1310/?1892				1						1
Râşid, Vak'anüvis	1		2							3
Ratip Ahmed Paşa			1							1
Râzî Abdüllatîf			1							1
Re'fet			1							1
Refî Amîdî			1							1
Rehâyî				1						1
Reşid				1						1
Reşid, Çeşmizade			1							1
Revânî, Edirneli				1		1	1			3
Rezmi					1					1
Rızâ, Neccâr-zâde										
Şeyh			2							2
Rızâyî			1							1
Rızâyî, Mehmed Ali Çelebi			1							1
Riyâzî	1									1
Rûhî, Bağdatlı				1		1		+		2
Rûmî Efendi, İzmirli			1							1
Rûşenî, Dede Ömer			1							1
Rüşdi			1							1
Rüşdi, Sahhaf				1						1
Sabîh	1									1
Sâbir Mehmed			1							1
Sabri Mehmed Şerif			1							1
Sabuhi Ahmed Dede	1									1
Sadîk			1							1
Sadullah İzzet Efendi				1						1
Safâi Ali Dede:			1							1
Sahib Dede			1							1
Saib-i Tebrizi							1			1
Said-i Gülşenî			1							1
Sâkıb, Kâtib-zâde Mustafa	1									1
Sakıp Mustafa Dede	1							+		1
Salahî Abdullah			1							1
Salih Çelebi			1							1
Salih Çelebi, Celal-zade				1						1

Şair Adı	Tenkitli Divan Metni				Divan Tahlili				Baskı	Toplam
	Dr	Dr s.	YL	YL s.	Dr	Dr s.	YL	YL s.		
Sâlik Efendi, Kasımpaşalı	1									1
Salim, Mirza-zâde	1									1
Sâmî, Arpaemîni-zâde	2		1						+	3
Sarban Ahmed			1							1
Sebzî, Mehmed				1						1
Sehâbî	1									1
Sehmî				1						1
Selam				1						1
Selâmî			1	1						2
Senâ'î			1							1
Senâyî			1							1
Senâyî Ali Efendi			1							1
Sermed			2							2
Servet				1						1
Seyyid Burhan				1						1
Seyyid Osman				1						1
Sezâyî, Câbî Hasan Dede	1									1
Sezâyî, Hasan	1									1
Sıdkı Mutlu, Besnili Hızırağazâde				1						1
Sırrî, Üsküdarlı	1		1							2
Sırrı Rahîle Hanım				1						1
Sun'î, Gelibolulu	1									1
Sûzî, Ahmed			2				1			3
Sükkerî	1								+	1
Sükûti			1							1
Süleyman Şeyhî Efendi, Köstendilli				1						1
Sürûrî	1									1
Şâhî			1							1
Şâkir			1							1
Şâkir, Çukadarzâde				1						1
Şâkir, Hüseyin				1						1
Şâkir Paşa, Ahmed			1							1
Şâkir Efendi, Antepli Muhammed			1							1
Şehrî, Malatyalı Ali Çelebi	1									1
Şehri Mehmed'				1						1
Şem'î, Prizrenli		1								1
Şemsi Paşa	1									1
Şeyh Gâlib	2			1	2			1	+	6

Şair Adı	Tenkitli Divan Metni				Divan Tahlili				Baskı	Toplam
	Dr	Dr s.	YL	YL s.	Dr	Dr s.	YL	YL s.		
Şeyhî	1									1
Şerif Efendi, Şeyhülislam Muhammed			1							1
Şihabî				1						1
Şinâsî			1							1
Şinasi, Ruznameci			1							1
Şühî			1							1
Şuhûdî			1							1
Şuhûdî, Bursalı			1							1
Tâcîzâde Cafer Çelebi						1		3		4
Tâ'ib Ahmed, Osman-zâde	1									1
Tâ'ib Mehmed Çelebi			1							1
Talib, Bursalı			1							1
Tâlib-i Üsküdari, Mehmed			1							1
Tayyar Mahmut Paşa			1							1
Tecellî			1							1
Tıflî Ahmed Çelebi	1		2							3
Tıybî			1							1
Türabî			1							1
Ubeydî	1									1
Ulvî Terzî-zâde			1							1
Usulî							2			2
Ünsî Hasan Efendi			1							1
Werne, Charles			1							1
Va'dî			1	1						2
Vahid Mahtumî	1									1
Vahyî	1									1
Vâlî	1									1
Vasfî							1			1
Vasîf, Enderunlu Osman			1						+	1
Vasık				1						1
Vehbî, Seyyid	1									1
Vecdî			2							2
Vecihî			1							1
Vehbî, Sünbülzâde	1									1
Veysi			1				1			2
Vuslatî			1	1			1			3
Yahyâ, Şeyhülislâm	1		1			1	1		+	4
Yahya Bey, Taşlıcalı				1			6	1		8
Yahyâ Kâmî, Kayserili					1					1
Yahya Nazım			3							3

Şair Adı	Tenkitli Divan Metni				Divan Tahlili				Baskı	Toplam
	Dr	Dr s.	YL	YL s.	Dr	Dr s.	YL	YL s.		
Yahya Tevfik		1								1
Yakîni [ö. 1568]	1									1
Yetim			1							1
Yetimî			1							1
Yunus Emre	1									1
Yusuf Muhlis Paşa		1								1
Yüsrî		1								1
Za'îfi	1									1
Zatî					1		13			14
Zekâyî			1							1
Zihnî-i Çermikî				1						1
Ziver Paşa, Ahmed Sadıkî				1						1
Ziyâî	1								+	1
Zuhûrî				1						1
Zuhûrî, İshak-zâde			1	1						2

**EK-4: Doktora ve Yüksek Lisans Tezi Olarak Hazırlanan Mesnevî
Nazım Biçimindeki Eserler ve Şâirleri**

Şair Adı	Tenkitli Divan Metni				Divan Tahlili				Baskı	Toplam
	Dr	Dr s.	YL	YL s.	Dr	Dr s.	YL	YL s.		
Faziletname, Yemîni		1								1
Ferahnâme, Hatiboğlu	1		1							2
Ferahnâme, Kemaloğlu İsmail			1							1
Ferhad u Şirin, Ali Şir Nevâî	1								+	1
Ferhad u Şirin/ Ferhadname, Lami Çelebi	1						1			
Firkat-nâme, Halîlî							1			1
Gamname, Güftî							1	1		2
Garib-nâme, Âşık Paşa	1		4			1				6
Gavriye, Ali Nakşî							1			1
Gencine-i İ'caz, Himmetzade Abdi			1							1
Gencine-i raz, Taşlıcalı Yahya			1							1
Gûy u Çevgân, Lâmî'î			1						+	1
Gül ü Bülbül					2				+	2
Gül ü Bülbül, İznîkî Bekayî			1							1
Gül ü Hüsrev, Tutmacı	1									1
Gül-i Sad-berg, Bursalı Rahmi			1							1
Gülşen-i Ebrâr, Emîrî			1							1
Gülşen-i envar, Taşlıcalı Yahya Bey			2							2
Gülşen-i Hürremi, Rıf'at	1		2							3
Gülşen-i Niyaz, Kara Çelebi-zade Abdülaziz			1							1
Gülşen-i Râz, Abdî				1						1
Gülşen-i Râz, Elvân-ı Şîrâzî	1									1
Gülşen-i Râz, Sarı Abdullah			1							1

EK-4: Doktora ve Yüksek Lisans Tezi Olarak Hazırlanan Mesnevî Nazım Biçimindeki Eserler ve Şâirleri

Şair Adı	Tenkitli Divan Metni				Divan Tahlili				Baskı	Toplam
	Dr	Dr s.	YL	YL s.	Dr	Dr s.	YL	YL s.		
Gülşen-i Simurg, Zaifî Pîr Mehmed		1	1							2
Gülşen-i Vahdet, Muğlalı İbrâhim Şâhidî			1							1
Gülzâr, İbrahim Tennûrî			1							1
Halilname, Abdülvâsi Çelebi	1								+	1
Hâlnâme-i Sevâdî			1							1
Hamse, Arif			1							1
Hamse, Subhizâde Feyzî	1									1
Hasb-i Hal, Nev'î			1							1
Hayal-i Behçet-abad			1							1
Hayrâbâd, Nâbî			1							1
Hayret-nâme, Şeyh Eşref Bin Ahmed				1						1
Hayriyye-i Nâbî	1								+	1
Heft-hvân, Nev'î-zâde Atâyî	1									1
Heşt-bihişt, Şemseddin Sîvâsî			1							1
Heft Peyker						1				1
Heft Peyker, Behiştî			1							1
Heves-nâme, Tâcî-zâde Cafer Çelebi	1					1				2
Hilye-i enbiyâ, Neşâtî			1							1
Hurşid-nâme	1									1
Husrav u Şîrîn	1									1
Hümâ vü Hümâyûn (Gülşen-i Uşşâk),										
Cemâlf	1									1
Hüsn ü Aşk, Şeyh Galib					2		1	2	+	5
Hüsn ü Dil, Ahî			1							1
Hüsn ü Dil, Yenipazarlı Vâlî			1						+	1

EK-4: Doktora ve Yüksek Lisans Tezi Olarak Hazırlanan Mesnevî Nazım Biçimindeki Eserler ve Şâirleri

Şâir Adı	Tenkitli Divan Metni				Divan Tahlili				Baskı	Toplam
	Dr	Dr s.	YL	YL s.	Dr	Dr s.	YL	YL s.		
Leylâ ve Mecnûn, Larendeli Hamdî	1									1
Mâcerâ-ı Mâh, Üdî			1							1
Mahabbetnâme, Yûsuf-ı Hakîkî	1									1
Mansur-nâme, Niyazî			1							1
Mantuk-ı Esrâr, Fedâyî Dede		1								1
Mantuku't-tayr, Gülşehrî	1									1
Manzûme-i Geydânî, Tokatlı İshak Efendi			1							1
Manzûme-i Tıb, Nidâyî			1							1
Mâzeret-nâme, Şeyh Eşref b. Ahmed				1						1
Menakıb-ı İmam-ı Azam, Şemseddin Sivasi	1									1
Menâkıb-ı Yahyâ Efendi, Mehmed Dâ'î			1							1
Mesnevi, Hayretî				1						1
Mesnevi, Mâlî			1							1
Mesnevi, Nâbî			1							1
Mevhûb-ı Mahbûb, Baba Yusuf			1							1
Mevlid-i şerif	1									1
Mihnet-Keşân, Keçeci-zade İzzet Molla	1									1
Mihr ü Mah, Haşimi			1							1
Mihr ü Mahr, Mustafa Ali			1							1
Mihr ü Mah, Zarifi			1							1
Mihr ü Müşterî, Münîr'	1									1
Mi'râcnâme	1									1
Mi'rac-name, Şeyyad Hamza			1							1

**EK-4: Doktora ve Yüksek Lisans Tezi Olarak Hazırlanan Mesnevî
Nazım Biçimindeki Eserler ve Şâirleri**

Şair Adı	Tenkitli Divan Metni				Divan Tahlili				Baskı	Toplam
	Dr	Dr s.	YL	YL s.	Dr	Dr s.	YL	YL s.		
Mir'âtü'l-ahlâk ve Mirkâtü'l-eşvâk, Şemseddin Sîvâsî	1		1							2
Mir'âtü'l-Ebrâr, Emîrî			1							1
Murad-nâme, Bedr-i Dilşad	1								+	1
Münazara-i tîğ u kalem, Şa'banzâde Mehmed Muhteşem			1							1
Münacât, Şeyh Eşref Bin Ahmed				1						1
Nahl-i Tecelli, Derviş Adni Receb Dede				1						1
Nakş-ı Hayâl, Azeri	1									1
Nasihât-nâme, Şeyh Eşref b Ahmed			1							1
Nazmu'l-leâlî, Tokatlı İshak Efendi				1						1
Nazmu'l-ulûm, Tokatlı İshak Efendi				1						1
Nefhatü'l-ezhâr, Nev'izâde Atâî			1							1
Nevâ-yı 'Uşşâk, Nev'î			1							1
Nigaristan veya Sebzistan, Kurtovalı Zaîfî	1									1
Niyazname-i Sa'd u Huma, Abdi			1							1
Ravz-ı verd, Şâkir Ahmed Paşa			1							1
Ravzatü'l-i'câz fi'l-mu'cizati'l-mümtaz, Nâyî Osman Dede			1							1
Risâle-i Bedriyye, Mazlûmî-zâde Mustafa			1							1
Riyâzü'l-cinân, Cinani	1									1
Pend-nâme, Ahmed Mürşidî			1							1

EK-4: Doktora ve Yüksek Lisans Tezi Olarak Hazırlanan Mesnevî Nazım Biçimindeki Eserler ve Şâirleri

Şâir Adı	Tenkitli Divan Metni				Divan Tahlili				Baskı	Toplam
	Dr	Dr s.	YL	YL s.	Dr	Dr s.	YL	YL s.		
Saki-name, Ayıntablı Aynî Efendi	1									1
Sâkînâme, Riyâzî	1									1
Salâmân u Absal, Lâmi'î Çelebi	1									1
Sebâtü'l-âcizin, Sûfî Allâhyâr			1							1
Sergüzeşt-name					1					1
Sırr-ı cânân, Bâyezid-i Rûmî			1							1
Siyerü'n-nebi, Seyyid İbrahim Hasib Uşşâkizâde	1									1
Sûrnâme	1						1	+		1
Süheyl ü Nev-bahâr, Hoca Mes'ud bin Ahmed	1							+		1
Süleyman-nâme, Şemseddin Sivasî			1					+		1
Şâh u Dervîş					1					1
Şah u Geda, Bursalı Rahmî				1						1
Şâh u Gedâ/ King and Beggar, Yahya Bey	1		1							2
Şecaatname, Asafî		1								1
Şeh-nâme, Mahremî	1									1
Şem' ü Pervâne, Bursalı Lâmi'î			1							1
Şem' ü Pervane, Zâtî	1									1
Şemsiyye, Yazıcı Salih				1						1
Ta'aşşukname, Seydi Ahmed Mirzâ			1							1
Tergîbât, Adlî Hasan Efendi			1							1
Teşrifâtu'ş-şuâra, Güftî	1									1
Tuhfe-i vahdet, Necmî Ömer Efendi			1							1

**EK-4: Doktora ve Yüksek Lisans Tezi Olarak Hazırlanan Mesnevî
Nazım Biçimindeki Eserler ve Şâirleri**

Şair Adı	Tenkitli Divan Metni				Divan Tahlili				Baskı	Toplam
	Dr	Dr s.	YL	YL s.	Dr	Dr s.	YL	YL s.		
Tuhfetü'l-emsal, Nâli Mehmed Efendi			1							1
Tuhfetü'l-uşşâk, Gelibolulu Âli			1						+	1
Vahdet-nâme, Abdürrahim Karahisari		1	1							2
Vamık u Azra, Lami'î	1								+	1
Vamık u Azra/ Muhabbet-name, Manisalı Cami	2									2
Varka ve Gülşah, Yûsuf-ı Meddâh	1									1
Varka ve Gülşah, Bedîî		1								1
Varga ve Gülşah, Mesihî-i Tebrizî			1							1
Vikaye tercümesi, Devletoğlu Yusuf			1							1
Vefat-ı Hazret-i Muhammed			1							
Vesiletü'l-irfan, Niğdeli Visali			1							1
Vîs ü Râmîn, Lâmîî Çelebi			1							1
Yûsuf hikâyesi	1									1
Yûsuf ve Züleyha					1	1				1
Yusuf ve Zeliha, Hamdullah Hamdi	1			1		2			+	4
Yusuf ve Zeliha, Haliloğlu Ali	1									1
Yusuf u Züleyha, Köprülüzade Es'ad Paşa								1		1
Zenânnâme, Enderûnlu Fazıl			1							1

EK-5: Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Doçentlik T	Doktora T	Yüksek Lisans T	Toplam
1922		1		1
1933	1			1
1944		1		1
1945		2		2
1950		1		1
1951	1	1		2
1952	1	1		2
1953		2		2
1954		1		1
1955	1			1
1961		2		2
1962	1	1		2
1965		1		1
1966		1		1
1967	1	1		2
1969	1	1		2
1970		1		1
1971		1		1
1972		1		1
1975	2	1	1	4
1976	4			4
1977		1	2	3
1978		1		1
1979	1	1	1	3
1980	1	1	2	4
1981	1	1	4	6
1982	5	2	1	8
1983		6	2	8
1984		4	1	5
1985		6	8	14
1986		4	15	19
1987		6	25	31
1988		2	16	18
1989		8	14	22
1990		6	27	33
1991		8	24	32
1992		10	16	26
1993		8	28	36
1994		15	26	41
1995		14	32	46
1996		12	53	65
1997		13	49	62
1998		23	44	67
1999		18	44	62
2000		5	44	49
2001		9	41	50
2002		15	47	62
2003		12	38	50
2004		11	22	33

**EK-6: Bugün Prof. ya da Doç. Unvanı ile Görevde Olanların
Doktora Tez Danışmanlarına Göre Soyağacı**

Abdurrahman Güzel	Ahmet Sevgi Mehmet Arslan		
Ahmed Caferoğlu	Mehmet Akalın	Tahir Üzgör	
Ali Nihad Tarlan	Ali Alparslan	Ahmet Atilla Şentürk Cihan Okuyucu İskender Pala Muhammet Nur Doğan Sadık Erdem Süreyya Beyzâdeoğlu Yektâ Saraç Zehra Toska	
	Günay Kut	Zeynep Sabuncu	
	Halûk İpekten	Adnan İnce Coşkun Ak Metin Akkuş Mustafa İsen	Ahmet Kartal Filiz Kılıç Hakkı Aksoyak Muhsin Macit
		Turgut Karabey	O. Kemal Tavukçu Kenan Erdoğan
		Turgut Karacan	
	Mehmed Çavuşoğlu	[ölümü nedeniyle öğrencileri başkaları ile tamamladılar]	
Esat Coşan	Abdülkerim Abdülkadiroğlu		
Faruk Kadri Timurtaş	Kemal Yavuz	Hatice Aynur	
John Walsh	Mine Mengi	Çetin Derdiyok	
		Dilek Batıslam	
Kaya Bilgegil	Âmil Çelebioğlu	Cemâl Kurnaz Nejat Sefercioğlu Metin Akar	Yaşar Aydemir Sabahat Deniz Adem Ceyhan
	Sabahattin Küçük	Şener Demirel	
Mehdi Muhakkik	Tulga Ocak	Osman Horata	Fatih Köksal
Muharrem Ergin	Kemal Eraslan	Azmi Bilgin	
Necmeddin H. Onan Necati Lugal	Hasibe Mazıoğlu	Abdülkadir Gürer Cem Dilçin Gönül Ayan Hasan Kavruk Hüseyin Ayan	Ahmet Kırkkılıç Ahmet Mermer Namık Açıkgöz Emine Yeniterzi Ahmet An Kaşif Yılmaz Ömür Ceylan
		İsmail Ünver	Ali Fuat Bilkan
		Mahmut Kaplan	
Orhan Bilgin	Nihat Öztoprak Hüseyin Akkaya		
Tunca Kortantamer	Atabey Kılıç Nezahat Öztekin		
Woodhead & Starkey	Menderes Coşkun		

Ek-6 Ali Nihad Tarlan'ın Dr Tezinin Kapağı

اسلام ادبیاتده

لیالی مجنون

متوبی

صدقه کر زلیای و مجنون روایت است
بیسره حدیث شمه تو ایله خطا بیست
مده باخری

ادبیات فاکولتسی ده ایضا ایسه نتیجی فرانسه و فرانسی کلیمه لردنه اوده

عطف سراج سعیدی فارسی می

علی نهار

۱۹۷۷ - ۱۹۷۸

Ek-7 Ali Nihad Tarlan'ın Dr Tezinin İçindekiler Sayfası

- ۱- مقدمه
- ۲- رصوفده عیسو " تلقیسی
- ۳- عیب ادبیاتده " لیلی و مجنونه
- ۴- ایرانه ادبیاتده " لیلی و مجنونه
- ۵- تورک ادبیاتده " لیلی و مجنونه
- ۶- فضولی، نك " لیلی و مجنونه " اثرینی تدقیق
- ۷- نتیجه

Ek-8 Ali Nihad Tarlan'ın Dr Tezinin Metin Kısmından Örnek Bir Sayfa

١٤

٣- عرب الويليا سنده « ليلاي و محبوبون »

لغته قصه الشاب اللبيب والمشار اللبيب، سلفه نالغشاه وراس الحلق الوبى على الاطلاق محبوبه ليلاي الذى ضربت فيه الاشكال وتحدثت به النار والرجال وانطقت سيرته مدهمحب الير والطفل واحمل روثقا واخرضا وذلك لماضيا منه الاستعار الغائبة والمعان البدئية الراقية والتسليات والمد وصفات والفرك المنطوى على خاوص النية والعضاف [١] جنفا ما قدرنا عليه منه حديته وانباراه ونوارره ونفائسه استاره التى خافت برهق على ماء الوبى الخبارية وتناخت الماس بالمقاطط وبقطى ماريه [٢]

عبدالملك ابه مر اولك زمانه خلاهنده بنى عامر ساداتنده الموبى به مزاحم [٣] استنده « املك مفاضر و صاحب مضيب » برذلت ورايدى.

[١] محبوبك ديوانه ابوبكر العوالى طرفنده طوبى لاشر . آيا صوفيه كنجانيه سنده « استار محبوبه موبى بحواله » ناندو كنه ابوبكر العوالى نك نازبه مزاجته.

يازم نسونلرى : [عرب تاريخ الويليا - برهقناه]

١- برليه كنجانيسى : (٧٥٠)

٢- لقاوون Hamon بايقاده Mehter كنجانيسى : (٨٥٠)

٣- يتره يورج آسياموزدى يا زميرى (١٩٧١)

٤- انغلا - ارضى جنىفلى Ind. office لوندروسه (١٩٠٤)

٥- Bibliotique nakhonchik يازسى على كنجانيه (١٩٧٤)

٦- فرانز غوى كنجانيه يازم انزل قاتا لوفغاريه جزاكرش (١٩٧٠ - ١١٨٨)

٧- قالكه كنجانيسى (٤٥٤)

٨- آيا صوفيه كنجانيسى (١٧٧٨)

٩- كويري كنجانيسى (١٤٦٥)

ديوانه (١٨٨٤) تاريخه بيروت و (١٧٧٠ - ١٧٠٩) تاريخه قالكه طبع اولوشدر .

[٢] قيس ايه معاز ، قيس ايه الموبى ده دنيه . بنى حجه به كعب به سمد به عامر به صمصمه قيلم سنده در . بنى عقيل به كعب به سمد محبوبه بنى ؟

ادعا اولونبور . (كنا و استر و اشعا - ايه قيسه)

ابه نيانه نك سرجه العوده انرك (ترجمه محمد سعيد به ترجميل) كتابه الدفاعايد مقبسه معلومات آيه وادور :

موسى اليه محبوبه بنى عامر به صمصمه ده قيس ايه موبى به مزاحم در كه شاعر وفاضل وخبور بر مرد عاقل و محبوبه ليلاي وكيه معريف اولوب من الحقيقه

محبونه دكله ايله معشوقه ليلاي ، محبوبه اولوبه اوزره تشهير اليكشدر . سمد عرقى بارين كزله و آخر دولت بنى اميره دفات اليكشدر .

(ابه دلبن) روايت ايدرك بنى عامر ده كعب استار محبوبه بر مقدر استر روايت ايدرميه ؟ ديلم . اوله شوقه ، استعار عقلا واركله

On Master and Phd. Theses Old Turkish Literature Discipline, 1922–2005

Hatice AYNUR

Abstract

The first PhD thesis that was prepared in Turkey, and which concerned Turkish literature, was written by Ali Nihad Tarlan in 1922. Old Turkish Literature can therefore claim to be one of the oldest academic fields in Turkish universities, and since then, up until 2005, many BA, MA, PhD, Associate Professorship and Professorship theses have been prepared in Turkish universities. Following an introductory evaluation of such theses, this article focuses especially on MA and PhD theses, and evaluates their contents whilst providing a statistical profile of topic choices, supervisors' identities, the number of theses that were overseen by a given supervisor, and related chronological data. The article's content and findings present the history of Old Turkish Literature through the theses, along with an academic and scientific map of the field and its future.

Key Words: Ali Nihad Tarlan, Theses Concerning Old Turkish Literature, MA and PhD Theses concerning Old Turkish Literature, Thesis Topics, Thesis Supervisors.

Eski Türk Edebiyatı Alanında Yapılan Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri Üzerine, 1922–2005

Hatice AYNUR

Özet

Türkiye'de edebiyat alanında ilk Doktora tezinin 1922'de Ali Nihad Tarlan tarafından hazırlanması, Eski Türk Edebiyatı alanına üniversite düzeyinde en eski disiplinlerden biri olma özelliğini verir. O tarihten 2005 yılına kadar üniversitelerde çok sayıda Lisans, Yüksek Lisans, Doktora, Doçentlik ve Profesörlük tezleri hazırlanmıştır. Bu makalede, 1922-2005 yılları arasında hazırlanmış tezler hakkında genel bir girişten sonra özellikle Yüksek lisans ve Doktora tezleriyle ilgili olarak içerik ve sayısal değerlendirmeler (danışmanlar, konular, üniversiteler, kronoloji vs) yapılmaktadır. Verilen bilgiler ve yapılan değerlendirmeler alanın tezler düzeyinde bir tarihini sunarken aynı zamanda alanın bilimsel ve akademik haritasını çıkarmakta ve geleceğine dikkat etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ali Nihad Tarlan, Eski Türk Edebiyatı Yüksek Lisans tezleri, Eski Türk Edebiyatı Doktora Tezleri, Tez Konuları, Tez Danışmanları.